

Neke odrednice subjektivne dobrobiti studenata

Franc, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:216528>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Lorena Franc

**NEKE ODREDNICE SUBJEKTIVNE
DOBROBITI STUDENATA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Lorena Franc

**NEKE ODREDNICE SUBJEKTIVNE
DOBROBITI STUDENATA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Lovorka Brajković

Sumentor: Katarina Jelić, mag.psych.

Zagreb, 2022.

Sažetak

Već je poznato da gubitak doma i preseljenje pojedincima teško padaju te ih često prate osjećaji bespomoćnosti i izgubljenosti, no navedeno se još uvijek nedovoljno spominje u kontekstu studentske populacije kao što se i među studentima rijetko čuje da im je teško u novoj sredini ili da su imali poteškoće u prilagodbi na istu. Nastavno na to, cilj je ovog istraživanja bio predvidjeti sastavnice subjektivne dobrobiti (globalno i situacijsko zadovoljstvo životom) studenata koji su se zbog fakulteta doselili u Zagreb na temelju emocionalne inteligencije, nedostajanja doma te privrženosti mjestu življenja te utvrditi odnos između navedenog. Uz spomenuto, istraženo je postoje li razlike u razinama nedostajanja doma te privrženosti prema Zagrebu između studenata preddiplomskih i diplomskih studija. U istraživanju je sudjelovalo 156 studentica i studenata (120 djevojaka) Sveučilišta u Zagrebu, prosječne dobi 22 godine pri čemu najmlađi sudionik ima 18, a najstariji 33 godine. U trenutku ispunjavanja upitnika, preddiplomski studij pohađalo je oko 57% sudionika, a diplomski njih 43%. Istraživanje je provedeno online upitnikom koji se dijelio putem društvenih mreža, a sastojao se od sociodemografskih pitanja te *Skale zadovoljstva životom* (Penezić, 2002), *Upitnika emocionalne kompetentnosti – UEK-45* (Takšić, 2002), *Utrecht skale nedostajanja doma* (Stroebe, Van Vliet, Hewstone i Willis, 2002) te *Skale privrženosti mjestu življenja* (Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace i Hess, 2007). U istraživanju su se značajnim istaknule povezanosti između uključenih varijabli pri čemu su najviše pozitivno povezane razine emocionalne inteligencije i subjektivne dobrobiti, dok su negativne korelacije zabilježene između razina nedostajanja doma, privrženosti mjestu življenja i subjektivne dobrobiti. Također je utvrđeno da emocionalna inteligencija, nedostajanje doma i privrženost mjestu življenja objašnjavaju 63% globalnog zadovoljstva životom te 43% situacijskog zadovoljstva životom. Dodatno je pokazano da studentima preddiplomskih razina studija dom nedostaje više od onih na diplomskom studiju što nije utvrđeno za privrženost mjestu življenja.

Ključne riječi: subjektivna dobrobit, emocionalna inteligencija, nedostajanja doma, privrženost mjestu življenja

Some indicators of student's subjective well-being

Abstract

It is already known that home loss and relocation are difficult for individuals and are often accompanied by feelings of helplessness and loss, but this is still insufficiently mentioned in the context of the student population. In addition, the aim of this study was to predict the components of subjective well-being (global and situational life satisfaction) of students who moved to Zagreb to study based on emotional intelligence, homesickness and place attachment. Another purpose of the study was to determine the differences in the level of homesickness and attachment to Zagreb between undergraduate and graduate students. Participants were 156 students (120 female) from the University of Zagreb, on average 22 years old. The youngest participate was 18 and the oldest was 33 years old. At the time of study, 57% of participants were undergraduate and 43% were graduate. The study was conducted by an online questionnaire including: sociodemographic questions, *Life Satisfaction Scale* (Penezić, 2002), *Emotional Competence Questionnaire – UEK-45* (Takšić, 2002), *Utrecht Homesickness Scale* (Stroebe, Van Vliet, Hewstone & Willis, 2002) and *The Place Attachment Scale* (Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace & Hess, 2007). The study highlighted significant correlations between the included variables, with the most positively related levels of emotional intelligence and subjective well-being, while negative correlations were noted between the levels of homesickness, place attachment and subjective well-being. It is also showed that emotional intelligence, homesickness and place attachment account for 63% of global life satisfaction and 43% of situational life satisfaction. Furthermore, results determined statistical significance in levels of homesickness between undergraduate and graduate students. The same was not found regarding place attachment.

Keywords: subjective well-being, emotional intelligence, homesickness, place attachment

Sadržaj

Uvod	2
Subjektivna dobrobit	2
Emocionalna inteligencija	3
Modeli emocionalne inteligencije.....	4
Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije.....	5
Golemanov model emocionalnih kompetencija	5
Bar-Onov model emocionalno-socijalne inteligencije	6
Mjere emocionalne inteligencije.....	7
Privrženost mjestu življenja	9
Nedostajanje doma	11
Promjena mjesta stanovanja kod studenata	12
Ciljevi i problemi	15
Metoda.....	16
Sudionici.....	16
Instrumenti.....	17
Socio-demografska pitanja	17
Skala zadovoljstva životom	17
Upitnik emocionalne kompetentnosti – UEK-45	17
Utrecht skala nedostajanja doma	18
Skala privrženosti mjestu življenja	19
Postupak	19
Rezultati	20
Rasprava.....	27
Nedostajanje doma	28
Privrženost mjestu življenja	30
Emocionalna inteligencija	31
Subjektivna dobrobit	32
Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja.....	34
Zaključak.....	37
Literatura.....	38

Uvod

Subjektivna dobrobit

Što je sreća? Što ju uzrokuje? Kako djeluje? Iako odgovori na ova pitanja djeluju ključno da bi se razumjelo na koji način pojedinci razmišljaju i funkcioniraju, nije prošlo dugo od kada su se navedena pitanja počela postavljati. Interes za ova i mnoga slična pitanja stvorio je potrebu za novom granom psihologije koja bi se njima bavila – pozitivnom psihologijom (Eid i Larsen, 2008). Bez obzira na naziv same grane, psihološka su istraživanja bila više usmjerena na proučavanje nezadovoljstva nego zadovoljstva. Bohner i suradnici (1988) navedeno objašnjavaju tako da se psihologija kao disciplina uvijek više fokusirala na negativne strane ljudskih doživljaja. S vremenom je zadovoljstvo životom odnosno subjektivna dobrobit postala priznata tema u istraživanjima psihologa, a do procvata samih istraživanja došlo je tijekom 80-ih godina prošlog stoljeća pri čemu su razvijene različite definicije subjektivne dobrobiti (Diener, 1984).

Emocionalna i kognitivna procjena života ljudi, uključuje ono što se laički naziva srećom, mirom, ispunjenjem i životnim zadovoljstvom. Samo područje subjektivne dobrobiti bavi se analizom kako ljudi ocjenjuju svoje živote. Tako Shin i Johnson (1978) objašnjavaju subjektivnu dobrobit globalnom procjenom kvalitete života pojedinca s obzirom na kriterije koje bira sam pojedinac. Time sama procjena subjektivne dobrobiti nije nametnuta izvana, već dolazi iznutra. Povezano s time, Diener (1984) ističe važnost samostalnog te privatnog odabira kriterija procjene subjektivne dobrobiti.

Kako bi sama procjena bila moguća, bitno je razlikovati što sve na nju djeluje. Procjene tako uključuju emocionalne reakcije pojedinca na životne događaje, raspoloženje, zatim procjene životnog ispunjenja te zadovoljstva događajima u poslovnom i privatnom području života (Diener i sur., 2003). Prema tome, može se reći da one mogu biti kognitivne u što spada procjena zadovoljstva životom dok se procjenjivati mogu i pozitivni doživljaji poput sreće ili pak negativni poput depresije (Diener i sur., 1997). Sama ideja subjektivne dobrobiti odnosno, zadovoljstva interesira kako znanstvenike tako i opću populaciju. Diener (1984) u svojoj studiji razlikuje par obilježja subjektivne dobrobiti, a područje zadovoljstva razdjeljuje na pozitivni i negativni pol kojeg potom dijeli na područje od agonije do ekstaze, depresije do sreće. Potrebno je istaknuti da nisu bitne samo razlike između dva pola, već su od izuzetne važnosti i razlike unutar istog pola. Razine kako pozitivnih tako i negativnih doživljaja imaju iznimnu ulogu na

pojedince. Je li sreća istog intenziteta danas ili je bila jača jučer? Nosi li se osoba lakše s negativnim emocijama trenutno i hoće li se kasnije nositi teže? Subjektivna dobrobit, područje je koje se ne dijeli samo na uzroke depresije ili anksioznosti već proučava i ovisi o čimbenicima koji razlikuju relativnu sreću od ekstremnog zadovoljstva. Sljedeće obilježje koje autor navodi je unutarnji doživljaj pojedinca prema kojem osoba sama za sebe određuje koliko je zadovoljna. Pojedincima u okolini nečiji život može djelovati nesređenim i kaotičnim dok se osoba koja ga živi može osjećati sretno, ispunjeno i radosno. Zadnje obilježje ovog područja odnosi se na dugotrajnost istog. Istraživanja subjektivne dobrobiti fokusiraju se na raspoloženja i doživljaje pojedinca koji se odvijaju tijekom vremena pri čemu se može reći da trenutna zadovoljstva ne donose nužno i ona dugoročna. Istraživači ovog područja time su orijentirani na trajne, a ne prolazne osjećaje. Nastavno na obilježja, Diener (1984) razlikuje i tri komponente subjektivne dobrobiti: zadovoljstvo, pozitivne/ugodne učinke te nedostatak negativnih/neugodnih učinaka. Kada bi se uključile sve sfere ovog područja, zadovoljstvo se može nazivati globalnim zadovoljstvom s obzirom na to da je unutar njega moguće razlikovati zadovoljstva različitim životnim područjima. Tako se i različita područja zadovoljstva poput zadovoljstva brakom, poslom, obitelji, prijateljima također mogu dijeliti na različita takozvana pod-zadovoljstva. Nastavno na navedeno, dijeliti se mogu i pozitivni učinci pa se tako razlikuju, sreća, ljubav ili ponos. Suprotno njima, pojedinac može razlikovati sram, krivnju, ljutnju, ali i tjeskobu na negativnom polu, području negativnih učinaka. Da bi pojedinci mogli razlikovati navedene osjećaje te pozitivne i negativne učinke istih, potrebna je sposobnost oko koje su se znanstvenici složili da predstavlja emocionalnu inteligenciju.

Emocionalna inteligencija

Emocionalna inteligencija u svojoj je prvoj definiciji nazvana vrstom socijalne inteligencije koja se odnosi na sposobnost praćenja vlastitih i tuđih osjećaja, razlikovanja istih te upotrebu tih spoznaja u razmišljanju i ponašanju (Salovey i Mayer, 1990). Korijene svog razvoja, ova definicija ima u Thorndikeovoj (1920) definiciji socijalne inteligencije koja uključuje sposobnost razumijevanja ljudskog ponašanja kao i uspješnog snalaženja među ljudima. Nadalje, potonje se može povezati i s Gardnerovom (1999) definicijom multiple ili višestruke inteligencije koja se dijeli na interpersonalnu inteligenciju – sposobnost pojedinca da razumije namjere, motivaciju i želje ostalih te intrapersonalnu inteligenciju, odnosno sposobnost da navedeno može primijeniti na sebe. Gardnerova podjela socijalne inteligencije, u literaturi se

najčešće spominje kao osnova pojave konstrukta emocionalne inteligencije (Takšić i sur., 2006). Takšić i suradnici (2006) tako navode da osobna inteligencija u svojem najjednostavnijem, primitivnom obliku jedva može razlikovati ugodne i neugodne osjećaje, dok na najsloženijoj razini omogućuje osobi da otkrije i jasno razlikuje složene skupove osjećaja. Tako je nastavno na definiciju iz Gardnerove podjele i emocionalna inteligencija definirana kao proces prepoznavanja vlastitih i tuđih emocionalnih stanja koji pojedincu olakšava da efikasnije riješi eventualne probleme koji iz navedenih stanja mogu proizaći kao i da adekvatno regulira vlastito ponašanje. Pritom je sama pojava konstrukta emocionalne inteligencije pokušaj pronalaska mentalnih procesa koji su uključeni u proces obrade navedenih emocionalnih informacija što bi sustavno dovelo do mogućnosti mjerenja i sistematizacije istih (Takšić i sur., 2006). Odnosno, emocionalna inteligencija spaja emocije i inteligenciju promatrajući emocije kao koristan izvor informacija koje pojedincu pomažu u pronalaženju smisla u društvenom okruženju (Salovey i Grewal, 2005).

Modeli emocionalne inteligencije

Prvi pokušaji stvaranja pojma i definiranja emocionalne inteligencije naglašavanjem povezanosti emocija i kognicije počeli su tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća. Sam povijesni pregled Takšić i sur. (2006) dijele na prije i poslije Golemana pri čemu Salovey i Mayer (1990), autori prvog članka o emocionalnoj inteligenciji, spadaju u razdoblje prije Golemana koji 1995. godine objavljuje knjigu pod nazivom *Emocionalna inteligencija* i time otvara prostor nizu članaka, novim autorima i istraživačima koji se počinju baviti ovom tematikom. Potvrda važnosti emocionalne inteligencije u javnosti dogodila se kada je američki časopis *Time* (1995; Mayer i sur., 2012) postavio pitanje *Koji je vaš EQ?* *Time* je pojam emocionalne inteligencije postao opće poznat čime je došlo do ekspanzije znanstvenih i popularnih članaka (Mayer i sur., 2011). Danas se razlikuju tri glavna modela emocionalne inteligencije koji su najviše utjecali na ovo područje istraživanja. Pritom jedna skupina autora zagovara ideju emocionalne inteligencije kao izvorne crte ličnosti koja se može mjeriti kao intelektualna sposobnost (Mayer i Salovey, 1999) dok druga skupina smatra da se emocionalna inteligencija može prikazati kao nova dimenzija ličnosti koja se od drugih crta ličnosti razlikuje prema povezanosti s emocijama (Goleman, 1997; Bar-On, 2000). Time se dolazi do razlikovanja dviju skupina teorijskih modela EI: modeli EI kao sposobnosti (eng. *ability models*) i miješani modeli (eng. *mixed models*) (Perez i sur., 2005) pri čemu se miješani model u literaturi naziva i modelom EI kao crta ličnosti (Hajncel i Vučenović, 2013). Razlikovanje između modela EI kao crta ličnosti i EI

kao sposobnosti leži u metodama korištenima za mjerenje samog konstrukta, ne u elementima, odnosno facetama koje navedeni modeli pretpostavljaju da obuhvaćaju (Perez i sur., 2005).

Mayer-Saloveyev model emocionalne inteligencije

Autori prve definicije EI, Mayer i Salovey (1990) razvijaju svoj model EI čije teorijske postavke proizlaze iz istraživanja različitih grana psihologije u koje spadaju razvojna, socijalna psihologija, psihologija ličnosti te kognitivna psihologija. Ovaj model spada u model mjerenja EI kao sposobnosti te autori predlažu koncept zavisnih komponenti kognitivno definirane emocionalne inteligencije (Hajncel i Vučenović, 2013). Prema navedenom, model u sebi sadrži četiri grane EI. Prva se odnosi na opažanje emocija, a Mayer i Salovey (1990) ju definiraju kao sposobnost opažanja, detektiranja i identificiranja vlastitih i tuđih emocija putem facijalnih izraza, slika, glasova i kulturalnih artefakata. Opažanje emocija tako spada u osnovni aspekt emocionalne inteligencije s obzirom na to da omogućuje nastavak procesiranja opaženih emocija. U drugu granu EI svrstali su korištenje emocija koje predstavlja kognitivne procese u kojima glavnu ulogu imaju emocije. Ova grana objašnjava kako emotivne promjene djeluju na rješavanje različitih kognitivnih zadataka. Treća grana objašnjava emocije i predstavlja sposobnost koja uključuje razumijevanje jezika emocija, odnosno omogućava pojedincu da razumije kako se emocije razlikuju i razvijaju tijekom vremena. Četvrta i zadnja grana ovog modela stoji za upravljanje emocijama i mogućnost kontrole istih (Mayer i Salovey, 1990). Četiri navedene grane poredane su prema složenosti psihičkih procesa koje uključuju, kao i prema razvojnom načelu pri čemu su prvotne jednostavnije i razvijaju se prije složenih i integriranih grana koje se javljaju kasnije (Takšić i sur., 2006).

Golemanov model emocionalnih kompetencija

Potaknut teorijama Saloveya i Mayera, Daniel Goleman (1995) svojom knjigom *Emocionalna inteligencija* revidira i proširuje model kognitivnih sposobnosti odgovornih za EI uz koje ubacuje i ne-kognitivne aspekte i time definira novi mješoviti model EI. U svojoj knjizi kojom je popularizirao emocionalnu inteligenciju navodi pet elemenata koji tvore EI: poznavanje vlastitih emocija, upravljanje emocijama, motivacija, prepoznavanje tuđih emocija i savladavanje odnosa. Golemanov model emocionalnih kompetencija koji se najčešće povezuje s radnim učinkom (1997; Hajncel i Vučenović, 2013) sastavljen je kako bi se predvidio učinak

te osobni ishodi u radnom okruženju. Model se sastoji od nekoliko vještina identificiranih istraživanjima provedenim u raznim organizacijama pri čemu se iste te kompetencije smatra karakterističnima za najuspješnije zaposlenike (Goleman, 2001). U knjizi, Goleman (1995) emocionalno inteligentnog pojedinca opisuje kao onoga koji poznaje vlastite emocije, upravlja njima, motivira samoga sebe, prepoznaje emocije kod drugih i upravlja interpersonalnim odnosima.

Tako model čine četiri ključne dimenzije podijeljene u dvadeset kompetencija pri čemu svaka od dimenzija predstavlja temelj za razvoj drugih sposobnosti potrebnih za rad u organizacijskom okruženju (Goleman, 2001):

- 1) Prva dimenzija odnosi se na samosvijest koja se dijeli na emocionalnu samosvijest, točnu samoprocjenu i samopouzdanje
- 2) Sljedeća dimenzija stoji za društvenu samosvijest koja uključuje empatiju, orijentaciju prema radu i organizacijsku svijest
- 3) Treća se pak odnosi na samoupravljanje koje čine samokontrola, pouzdanost, savjesnost, prilagodljivost, potreba za postignućem i preuzimanje inicijative
- 4) Četvrtu dimenziju čini upravljanje odnosima koje uključuje razvoj drugih, utjecaj, komunikaciju, rješavanje sukoba, vodstvo, promjenu te suradnju

Ovaj je model bio često kritiziran s obzirom da zbog nedostatka podataka, nije znanstveno provjeren.

Bar-Onov model emocionalno-socijalne inteligencije

Bar-Onov model (2006) pruža teorijsku osnovu za EI te je razvijen kako bi se procijenili različiti aspekti konstrukta EI i ispitala konceptualizacija istih. Model je nastao temeljem suvremenih spoznaja iz različitih teorija emocija u kojima emocije imaju ključnu ulogu u razvoju temperamenta te istraživanjima iz područja psihologije ličnosti u kojima se crte ličnosti povezuju sa stabilnim oblicima emocionalnih iskustava (Hajnci i Vučenović, 2013). Prema Bar-Onu (2006), emocionalno-socijalna inteligencija presjek je međusobno povezanih emocionalnih i socijalnih kompetencija koje određuju pojedinčevu sposobnost za učinkovitim razumijevanjem sebe i drugih, mogućnosti izražavanja vlastitih emocija i povezanosti s istima te nošenje sa svakodnevnim izazovima.

Bar-On (2006) objašnjava da model obuhvaća 5 područja:

- 1) Interpersonalni kapacitet, odnosno sposobnost svjesnosti i razumijevanja sebe te izražavanja vlastitih emocija i osjećaja
- 2) Interpersonalne vještine koje se odnose na sposobnost svjesnosti, razumijevanja i shvaćanja tuđih osjećaja te uspostavljanja i održavanja uzajamno zadovoljavajućih interpersonalnih odnosa
- 3) Prilagodljivost – sposobnost provjeravanja vlastitih osjećaja s obzirom na vanjske znakove i procjene neposredne situacije te fleksibilnost u prilagodbi mišljenja i osjećaja sukladno promjeni situacije
- 4) Upravljanje stresom – sposobnost nošenja sa stresom i kontrole emocija
- 5) Opće raspoloženje i motivacija – sposobnost pozitivnog razmišljanja, vlastitog zadovoljstva te osjećanju i izražavanju pozitivnih emocija i doživljaja

Mjere emocionalne inteligencije

Radi utvrđivanja individualnih razlika u emocionalnoj inteligenciji, u literaturi se najčešće spominju dva pristupa od kojih se prvi odnosi na samoprocjenu vlastitih sposobnosti, a drugi na ispitivanje emocionalne inteligencije testovima uratka. Do nedavno je u mjerenju EI prevladavao prvi, često kritiziran pristup. Međutim, testovi samoprocjene doprinijeli su definiranju teorijske podloge i operacionalizacije konstrukta EI (Takšić i sur., 2006). Prvotne metode procjene razvile su se na početku 90-ih godina prošlog stoljeća i temeljile su se na upitnicima koji su se razlikovali prema vrsti emocionalno-kognitivnog obilježja koje su mjerili ili prema ciljanoj skupini za koju se smatralo da je mjereno obilježje važno (Hajncel i Vučenović, 2013).

Kao što je već navedeno, mjere emocionalne inteligencije mogu se podijeliti u one koje mjere EI kao sposobnost i druge koje EI određuju kao crtu ličnosti. U prvotne spada i najpoznatija skala samoprocjene EI - Schutteova skala emocionalne inteligencije temeljena na Mayer-Saloveyevu modelu (*Schutte Emotional Intelligence Scale – SEIS*; Schutte i sur., 1998; Takšić i sur., 2006). Interes za navedenom skalom može se objasniti njezinom relativnom kratkoćom s obzirom da se sastoji od samo 33 čestice raspoređene u 4 faktora te mogućnošću formiranja ukupnog rezultata kao mjere EI (Austin, Saklofske, Huang i McKenney, 2004). Navedena skala često se uspoređivala s Inventarom emocionalnog kvocijenta koji spada u ljestvice procjene emocionalno-socijalnih kompetencija (EQ-i; Bar-On, 2000), a uključuje 133

čestice raspoređene u 15 skala i kategorije koje čine interpersonalne i intrapersonalne vještine, prilagodljivost, upravljanje stresom i opće raspoloženje (Hajncel i Vučenović, 2013).

Krajem 90-ih Mayer, Caruso i Salovey (1999) razvili su prvu metodu procjene EI kao sposobnosti – Multifaktorsku skalu emocionalne inteligencije (eng. *Multifactor Emotional Intelligence Scale* – MEIS). Skala se sastojala od četiri šira područja koja su sadržavala 12 mjera sposobnosti u skladu s prethodno razvijenim modelom. Isti autori kasnije revidiraju skalu i razvijaju prvi test emocionalne inteligencije koji predstavlja u prvi test učinka (eng. *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test* -MSCEIT; Mayer, Salovey i Caruso, 2002; Perez i sur., 2005). Test se sastoji od 141 tvrdnje dobivene na temelju 4-dimenzionalnog Mayer Saloveyevog modela EI pri čemu se četiri grane grupiraju u dva područja: iskustvenu i stratešku emocionalnu inteligenciju (Reuben, Sapienza i Zingales, 2009).

Na temelju istog modela EI kao sposobnosti, u Hrvatskoj se koristi Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002; Takšić i sur., 2006). UEK-45 skraćena je verzija Upitnika emocionalne kompetencije UEK-136 (Takšić, 1998; Takšić i sur., 2006). Obje verzije upitnika sastoje se od tri subskele koje mjere sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost izražavanja i imenovanja emocija te sposobnost upravljanja emocijama. Uz Takšićev UEK, u Republici Hrvatskoj konstruirano je nekoliko instrumenata koji također mjere EI kao sposobnost. Jedan od njih je Test analize emocija (Kulenović i sur., 2000; Hajncel i Vučenović, 2013) koji se odnosi na test učinka te mu je namjena mjerenje samo jedne od četiri sekundarne sposobnosti EI koju Mayer i Salovey (1999) nazivaju razumijevanjem emocija dok su ju Kulenović i sur. (2000; Hajncel i Vučenović, 2013) imenovali sposobnošću razumijevanja kompleksnih emotivnih stanja.

Uočavanje, razumijevanje i kontrola vlastitih emotivnih stanja, pojedincu su veoma važni prilikom stvaranja povezanosti s različitim aspektima koji djeluju na njegovo poimanje života. S obzirom da je subjektivna dobrobit već spomenuta, sljedeći konstrukt predstavlja odnos koji osoba stvara s okolinom u kojoj se razvija. Provedena istraživanja često povezuju zadovoljstvo i povezanost s mjestom no uloga emocionalne inteligencije rijetko je uključena pri čemu Gu i Ryan (2008) ističu važnost istraživanja navedenog odnosa.

Privrženost mjestu življenja

Istraživanja privrženosti mjestu življenja bila su fokus značajnih teorijskih i empirijskih studija unutar različitih disciplina (Kyle i sur., 2005) te su kao takva pokušala objasniti i konceptualizirati obujam emocija koje pojedinac stvara i veže uz područje na kojem se nalazi. Dobiveni rezultati autora koji se bave ovim pitanjem sugeriraju da pojedinčeva povezanost s mjestom u kojem boravi može izazvati snažne emocije koje utječu na njegovo poimanje mjesta (Chen i Dwyer, 2010, 2011; Gu i Ryan, 2008; Chen, Dwyer i Firth, 2014). Kao jedne od najistaknutijih istraživača ovog područja, važno je spomenuti autore Low i Altmana (1992) koji navode nekoliko važnih elemenata koji leže u podlozi privrženosti mjestu življenja. Navedeni autori objašnjavaju kako većina analiza koje se bave ovim pitanjem ističu afekt, emociju i osjećaje kao centralne dijelove samog koncepta. Nadalje, fokus afekta, emocija i osjećaja usmjeren je prema specifičnom okruženju koje ovisi o različitim postavkama. Također, iako su se istraživanja većinom usmjerila na jednog pojedinca i njegovu povezanost prema mjestu življenja, pokazano je da dijade, obitelji, prijatelji, zajednice pa čak i kulture mogu dijeliti iste osjećaje prema mjestu u kojem žive. U tom se slučaju, može govoriti o socijalnoj povezanosti i njezinoj ulozi u povezanosti samog pojedinca. Konačno, Low i Altman (1992) zaključili su da je povezanost prema mjestu življenja podložna promjenama. Ova složenost, uz raznolikost teorijskih pristupa koji se bave pitanjem povezanosti mjesta i pojedinca dovela je do razvoja nekoliko koncepata i operacionalizacija privrženosti mjestu življenja (Kyle i sur., 2005).

Neke studije (Walker i Chapman, 2003; Chen i sur., 2014), privrženost mjestu življenja opisuju kao složen odnos kojeg pojedinac stvara s okolinom, definirajući konstrukt kao individualnu procjenu samog mjesta. Do korijena ovog konstrukta može se doći teorijom privrženosti proučavanu od strane Bowlbyja (1969) koji privrženost definira kao sponu stvorenu između pojedinca i objekta privrženosti koja predstavlja osnovnu ljudsku potrebu za sigurnošću. Tek Altman i Low (1992) uvode pojam privrženosti mjestu življenja kojeg opisuju kao stvaranje pozitivne povezanosti pojedinca i mjesta u kojem živi. Chen i sur. (2014) naglašavaju da se istraživanja ovog konstrukta mogu podijeliti u dva toka. Jedan koji je značajan za psihologiju okoliša, a govori da je privrženost mjestu življenja posljedica procjene pojedinca i njegovih stavova prema samom mjestu. I drugi u kojem su sadržana istraživanja međusobne interakcije mjesta i pojedinca prema kojoj pojedinac, vodeći se svojim iskustvima i emocijama, mjestu daje značenje. Navedeno objašnjavaju i ostali autori navodeći dva oblika privrženosti mjestu: funkcionalnu i emocionalnu privrženost (Williams i sur, 1992; Jorgensen i Stedman, 2001; Jelić i Low Stanić, 2014). Prema toj podjeli, pojedinac stvara jaču vezu s

mjestom koje zadovoljava njegove fizičke i psihološke potrebe te odgovara njegovom stilu života što predstavlja funkcionalnu povezanost. Emocionalna se pak povezanost stvara kada se pojedinac veže uz mjesta u kojima pronalazi podržavanje vlastitog, osobnog identiteta. Tako na primjer, pojedinac za neka mjesta može smatrati da su posebnija od drugih. (Jelić i Low Stanić, 2014). Rubinstein i Parmlee (1992; Livingstone i sur., 2008) ističu da su navedene dimenzije povezane objašnjavajući da se privrženost mjestu življenja definira kao skup osjećaja koji nastaju kao posljedica vezanosti za neku geografsku lokaciju koja pojedincu nudi određene mogućnosti i iskustva.

Chen i sur. (2014) naglašavaju još jednu podjelu privrženosti mjestu, onu koja razlikuje dva aspekta koja ovaj konstrukt sadrži te koji su široko prihvaćeni u istraživanju istog: *place identity* i *place dependence*. Prvi aspekt, koji se odnosi na identitet, predstavlja spoj pozitivnih i negativnih spoznaja koje pojedinac ima o različitim mjestima koja mu pomažu u definiranju vlastitog identiteta dok drugi stoji za razinu zadovoljstva koje mjesto pojedincu donosi (Brown i sur., 2011). Ashforth i suradnici (2008) navode da *place identity* prodiere u sve tri razine identiteta neke osobe koje čini jezgra identiteta, njegovoj sadržaja i ponašanja. Mjesto s kojim se pojedinac identificira djeluje na razvoj njegovog identiteta, vlastite slike o identitetu te na vrijednosti, ciljeve i vjerovanja. S druge strane, autori objašnjavaju da ovisnost o mjestu življenja reflektira harmoniju stvorenu između pojedinca i mjesta, način na koji se pojedinac u mjestu snalazi i zadovoljstvo koje iz tog proizlazi. Jorgensen i Stedman (2001) uvode pojam afektivne privrženosti koja, slično poput ranije navedene emocionalne privrženosti, označava emocionalni dio veze stvorene između pojedinca i mjesta kojem je privržen. Nielsen-Pincus i suradnici (2010) objašnjavaju kako je važnost afektivne privrženosti u zadovoljstvu i sigurnosti koje stvara kod pojedinca. Premda su prve studije ove tematike vodile rasprave o definiranju privrženosti mjestu i njegovih karakteristika i time se često lomile između važnosti socijalnih odnosa koje osoba stvara u mjestu koje joj predstavlja dom te fizičkih karakteristike samog mjesta (Fried, 1982, Schumaker i Conti, 1985, Riley, 1992; McAndrew, 1998), donesen je konsenzus da veza koju pojedinac stvara s domom nadilazi i socijalne odnose i fizičke karakteristike doma. Marcus (1992; McAndrew, 1998) tako dom naziva fizičkim sidrom koje predstavlja nit iz koje pojedinac raste i razvija se.

Nedostajanje doma

Odlazak na studij van rodnog grada, postao je uobičajena pojava. Da bi mogli nastaviti obrazovanje, velik broj mladih ljudi mora napustiti dom i preseliti u novi grad. Najveći broj mladih taj korak napravi nakon završetka srednje škole, prilikom upisa fakulteta. Manji broj, selidbu obavi i ranije, nakon završetka osnovne škole. Pokazalo se da iskustvo selidbe posljedično sa sobom donosi određene razine stresa s kojim se pojedinac nosi tijekom prilagođavanja novoj okolini (Sunbul i Cekici, 2018). Kao posljedicu promjene, pojedinci mogu osjetiti neugodno psihološko stanje – nedostajanje doma ili čežnju za domom koje literatura opisuje kao izazovnu količinu stresa i poteškoća s kojom se suoče pojedinci koji se nađu u novom i nepoznatom okruženju (Tilburg i sur., 1996). Fisher (1989) nedostajanje doma definira kao složeni emocionalno kognitivni proces koji sadrži stalne misli o domu, izraženu čežnju za povratkom kući praćenu neugodnim osjećajima i somatskim simptomima. Prema njemu se ključne karakteristike same pojave odnose na intenzivno razmišljanje o domu, obitelji i pojedincima za koje je osoba vezana, mjestima i stvarima koje osoba kod kuće posjećuje i posjeduje kao i osjećajima nesnalaženja u novom okruženju te depresivnim i tužnim raspoloženjem.

Van Vliet (2001) naglašava kako do 80-ih godina prošlog stoljeća, stanje nedostajanja doma nije bilo često istraživano ni spominjano u znanstvenim krugovima. Umjesto nedostajanja, autor objašnjava kako se u prošlosti češće koristio pojam nostalgije za domom kojoj se značaj počeo pridavati tijekom Drugog svjetskog rata. Do najvećeg vrhunca zanimanja došlo je nakon Fisherovog istraživanja (1989) kojim je pokazano da je između 50% do 75% opće populacije nedostajao dom u barem jednom razdoblju života dok je njih 15% do 10% iskusilo nedostajanje doma koje je posljedično otežalo obavljanje svakodnevnih zadataka. Još je Bergsma (1963; Duru i Balkis, 2013) definirao razliku između normalne i patološke čežnje za domom opisujući da se patološko nedostajanje doma javlja kada osoba ne može nastaviti funkcionirati po normalnim obrascima uslijed odvojenosti od doma. Upravo zbog složenosti same pojave i stanja koje ista izaziva, ne postoji slaganje oko jasne znanstvene definicije nedostajanja doma i svih faktora od kojih se stanje sastoji. Međutim, ugrubo se može zaključiti da u nedostajanje doma spadaju čežnja za domom, obitelji i bliskim osobama, usamljenost, poteškoće u prilagodbi novoj okolini te često razmišljanje o domu.

Kao što je već navedeno, prve studije nedostajanja doma počele su se provoditi u 40-im godinama prošlog stoljeća. Upravo tada, Willis McCann (1941; Van Vliet, 2001) objavio je jedne od prvih rezultata dobivene na studentskoj populaciji i pokazao da su studenti kojima

nedostaje dom skloniji izraženijem neuroticizmu i emocionalnoj nestabilnosti. Time zaključuje da se studenti kojima nedostaje dom češće žale na smanjenje razina samoeфикаsnosti, češće traže savjet drugih, manje su samouvjereni te iskazuju inferiornije osjećaje spram drugih. Nastavno na navedene rezultate, studije koje su se bavile povezanošću crta ličnosti i nedostajanja doma došle su do zaključka da neuroticizam povećava sklonost stanju nedostajanja doma dok ekstraverzija i otvorenost djeluju kao zaštitni faktori tijekom odlaska od kuće (Halamandaris i Power, 1999, Tilburg i sur., 1999, Khademi i Aghdam, 2013; Sunbul i Cekici 2018). Nakon Drugog svjetskog rata, zanimanje za ovu temu opada kako se razvija psihoanaliza. Nedostajanje doma tijekom sljedećih godina ostaje područje kojim se bavi empirija. Nakon već navedenog Fisherovog istraživanja iz 1989. godine, u obzir se počinju uzimati socijalni faktori i njihovo djelovanje. Halamandaris i Power (1999) te Newland i Furnham (1999) svojim istraživanjima istaknuli su upravo važnu ulogu percepcije socijalnog okruženja. Pokazali su da se pojedinci koji osjećaju potporu okoline u kojoj se nalaze, bolje nose s nedostajanjem doma. Važnost stvaranja prijateljskih odnosa istaknuli su i Pittmann i Richmond (2008) koji, prema njima, pozitivno djeluju na samopercepciju i ubrzavaju proces prilagodbe. Početkom 20. stoljeća, nedostajanje doma sve se više istražuje zajedno sa stilovima privrženosti i roditeljstva. Tako Mattanah i suradnici (2004) ističu važnost sigurne privrženosti kao značajnog prediktora suočavanja sa stresom među studentima. Nastavno na to spomenute autore, Shal i suradnici (2011; Sunbul i Cekici, 2018) navode kako sigurna privrženost može smanjiti osjećaj nedostajanja doma. Rezultati Njihofa i Engelsa (2007) pak objašnjavaju da pojedinci koji su odgajani od strane autoritarnih roditelja navode lošije suočavanje s nedostajanjem doma jednom kada odu na fakultet od onih koji su odgajani u autoritativnom stilu. Danas istraživanja u obzir uzimaju personalne, interpersonalne i okolinske faktore kao npr. Duru i Balkis (2013) koji su svojim istraživanjem na populaciji turskih studenata posebice istaknuli razlike u dimenzijama nedostajanja doma s obzirom na spol. Tako navode kako su studenti iskazivali veće poteškoće u prilagodbi na novo mjesto stanovanja od studentica koje su pak iskazivale više razine nedostajanja obitelji kao dimenzije nedostajanja doma.

Promjena mjesta stanovanja kod studenata

Budući da odlazak na studij karakterizira vrijeme promjena, Van Vliet i suradnici (1998) opisali su teškoće s kojima se mladi suočavaju prilikom odlaska od kuće, dolaska u novu, nepoznatu okolinu i tijekom prilagodbe na istu. Can (2015) objašnjava da je navedeno značajno

negativno povezano sa subjektivnom dobrobiti pri čemu pojedinci mogu razviti i poremećaje raspoloženja poput depresije i anksioznosti (Abbas i sur., 2018). Isto potvrđuju Brown i Perkins (1992; Scopelliti i Tiberio, 2010) također ističući negativne efekte preseljenja. Kada se navedena tematika počela značajnije istraživati, studije su pokazale da mladi, iako teško priznaju teškoće uzrokovane uslijed preseljenja, 60-70% njih, u nekom razdoblju, iskusi nedostajanje doma (van Tilburg i sur., 1999; Njihof i Engels, 2006) od čega 7-10% razvije, već spominjani, patološki/teži oblik navedenog stanja (Eurelings-Bontekoe i sur., 1998; Njihof i Engels, 2006).

S obzirom na prirodu same pojave, istraživači su u studije najčešće uključivali studente. Tako Duru i Balkis (2013) navode rezultate Fischera i Hooda (1988) koji su svojim istraživanjem utvrdili da svega 35% studenata nedostaje dom, Stroebe i suradnici (2002) isto su utvrdili za 50% studenata dok je Thurber (2005) zabilježio rezultate od čak 94%. Carden i Feicht (1991) su tegobe zabilježili kod njih 77% dok su Scopelliti i Tiberio (2010) isto utvrdili kod 74% studenata u Rimu.

Uz naglasak da odvajanje od doma djeluje negativno na subjektivnu dobrobit pojedinca, neki autori su ovo stanje, uz već navedenu depresivnost i anksioznost (Baier i Welsh, 1992, Eurelings-Bontekoe i sur., 1994, Fisher, 1989; Van Vliet, 2001) povezivali i s usamljenošću (Nijhof Wanjez, 2007 i Chou Wehili, 2008; Nejad i sur., 2013). Nastavno na to, Van Vliet (2001) objašnjava da se ono prema čemu se normalno, ali i teško stanje nedostajanja doma razlikuje od poremećaja koji je uvršten u DSM odnosi na nestanak tegoba kada se osoba vrati kući. Prema tome se na stanje nedostajanja doma može gledati kao i na poremećaj prilagodbe. Međutim, s obzirom na to da promjena mjesta stanovanja nudi i prilike za razvoj, pojedini autori naglasak stavljaju na pozitivne efekte koje promjena nosi (Feldman, 1996; Gustafson, 2001; Scopelliti i Tiberio, 2010). Isti autori objašnjavaju da pojedinci mogu negativne aspekte doma zamijeniti pozitivnim aspektima novog mjesta stanovanja stvarajući pozitivne veze s istim.

Međutim, u dosadašnjim istraživanjima često se isticalo da su veze s novim mjestima stanovanja često površne i kao takve ne odražavaju duboku povezanost koju karakterizira osjećaj doma. No, u novije vrijeme, nalazi studija koje se bave tematikom privrženosti prema mjestu življenja sve više pokazuju rezultate stvaranja duboke privrženosti. Brown i Utah (2012) navedeno objašnjavaju tako da pojedinci mogu selidbu ili promjenu mjesta stanovanja gledati kao priliku za novim ili dodatnim razvojem njih samih. Dakle, osoba u novoj okolini često istražuje i mijenja vlastiti identitet čime u isto vrijeme stvara vezu s novim prostorom življenja.

Međutim, djelovanje samih promjena ovisi o mnogo faktora te su promjene često teške i pred pojedinca stavljaju razne izazove. Brown i Utah (2012) također objašnjavaju kako se i studenti koji silno iščekuju preseljenje, mogu osjećati izgubljenima. Fried (1963; McAndrew 1998) tako navodi da pojedinci nakon selidbe mogu patiti od mučnina, promjena raspoloženja, ali i poremećaja prehrane.

Jedan od glavnih prediktora koji se pokazao značajnim u istraživanju privrženosti mjestu življenja je duljina boravka u novom mjestu stanovanja (Riger i Lavrakas, 1981; Taylor i sur., 1984; Hernandez i sur., 2007). Tako su neki autori istraživali što se događa sa subjektivnom dobrobiti prilikom odlaska na studij. Bryde i Milburn (1990; Burke i sur., 2016) odlazak objašnjavaju kao korak prema odraslom životu karakteriziran povećanim razinama samostalnosti, preuzimanjem inicijative i samoregulacije pri čemu se studenti susreću s novim prilikama, nepoznatim socijalnim i akademskim okruženjem kao i promjenama u privatnom životu (Larose i Bernier, 2001; Burke i sur., 2016). Nastavno na to, istraživanjima je utvrđeno da promjena mjesta stanovanja, kod studenata može negativno utjecati na emocionalno, fizičko i kognitivno funkcioniranje (Shahmohammadi i Irannejad, 2011) pri čemu se emocionalne tegobe odnose na povećane razine osjećaja nervoze, anksioznosti i besmisla. Fizička strana negativnog djelovanja na subjektivnu dobrobit predstavlja teškoće u jedenju i spavanju dok se na kognitivnoj razini tegobe pojavljuju u obliku opsesivnih misli o domu, lošijem pamćenju te teškoćama u koncentraciji (Fisher i Hood 1987; Burt 1993; Binfet i Passmore, 2016). Svojim istraživanjima isto potvrđuju i Van Tilburg i suradnici (1999) te Fischer i Hood (1987; Sun, Hagedorn i Zhang, 2016).

Nadalje, pokazalo se da mladi koji pate za domom iskazuju i niže razine emocionalne inteligencije (Abbas i sur., 2018, Ghanbari i sur., 2006). Isto je utvrdio i Peterson (2019) koji uz negativnu povezanost emocionalne inteligencije i nedostajanja doma u obzir uzima i stres te naglasak stavlja na potrebu isticanja važnosti emocionalne inteligencije upravo u studentskoj populaciji. Navedeno su u svojem istraživanju isticali i Sun i sur. (2016) koji su uz stres, proučavali posljedice koje nedostajanje doma i niske razine emocionalne inteligencije imaju na daljnje školovanje studenata. S obzirom da emocionalna inteligencija, između ostalog, predstavlja sposobnost razumijevanja vlastitih emocija te pruža uvid u načine kako se s istima nositi, Saklofske i suradnici (2012; Abbas i sur., 2018) objašnjavaju kako upravo navedena sposobnost djeluje i na prevladavanje poteškoća povezanih s prilagodbom na novo mjesto stanovanja.

Ciljevi i problemi

S obzirom na ranije navedeno, cilj je ovog istraživanja objasniti subjektivnu dobrobit studenata temeljem emocionalne inteligencije, privrženosti mjestu življenja i nedostajanja doma te analizirati njihov međusoban odnos.

U skladu s time, formirani su sljedeći problemi i sukladne hipoteze:

1. Ispitati odnos subjektivne dobrobiti te razina emocionalne inteligencije, privrženosti mjestu življenja i nedostajanja doma te navedenih razina međusobno.

Očekuje se da će razine subjektivne dobrobiti biti značajno pozitivno povezane s razinama emocionalne inteligencije i privrženosti mjestu življenja te značajno negativno povezane s razinama nedostajanja doma. Pritom će biti ostvarena značajno negativna povezanost razina emocionalne inteligencije i nedostajanja doma te pozitivna povezanost s privrženosti mjestu življenja. Potonje razine bit će negativno povezane s razinama nedostajanja doma.

2. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u razinama nedostajanja doma između studenata preddiplomske i diplomske razine studija.

Očekuje se da će studenti preddiplomske razine studija iskazivati više razine nedostajanja doma od studenata diplomske razine studija.

3. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u razinama privrženosti mjestu življenja između studenata preddiplomske i diplomske razine studija.

Očekuje se da će studenti preddiplomske razine studija iskazivati niže razine privrženosti mjestu življenja od studenata diplomske razine studija.

4. Utvrditi doprinos emocionalne inteligencije, nedostajanja doma te privrženosti mjestu življenja u objašnjenju varijance subjektivne dobrobiti.

Očekuje se da će emocionalna inteligencija, nedostajanje doma i privrženost mjestu življenja biti značajni prediktori u objašnjenju varijance subjektivne dobrobiti pri čemu će razine emocionalne inteligencije objašnjavati najveći dio postotka varijance, a privrženost mjestu življenja najmanji.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je korišten prigodan uzorak od 162 sudionika studenata Sveučilišta u Zagrebu pri čemu je ukupno 6 odgovora uklonjeno iz analize zbog kriterija selidbe u Zagreb. Prema tome, konačan broj sudionika jednak je broju $N=156$. Pritom je 120 (76,9%) studentica te 36 (23%) studenata. Prosječna dob sudionika je $M=21,84$, $SD=2,29$ pri čemu najmlađi sudionik ima 18 godina, a najstariji 33 godine. Što se tiče područja studija, većina sudionika pripada području Društvenih znanosti te Tehničkih znanosti i Biomedicine. U Tablici 1. vidljiv je skoro podjednak broj sudionika koji su u trenutku ispunjavanja upitnika pohađali preddiplomski, odnosno diplomski studij. Nadalje, većina sudionika u Zagreb je doselila iz mjesta manjeg od 10 000 stanovnika pri čemu je njih 30,8% doselilo iz mjesta koje ima manje od 5000 stanovnika. Vezano uz vrijeme koje su sudionici proveli u Zagrebu, raspon se kreće od jednog mjeseca do 10 godina dok je prosječno vrijeme boravka dvije do tri godine. Sudionici koji kući odlaze nekoliko puta godišnje objasnili su da se kući vraćaju za ljetne i zimske praznike te svakih par mjeseci.

Tablica 1. *Prikaz frekvencija odgovora sudionika koji su se zbog fakulteta preselili u Zagreb na pitanja vezana uz spol, studij i čestinu putovanja kući (N=156)*

		<i>f</i>	<i>%</i>
Spol	Žene	120	76,9
	Muškarci	36	23
Trenutni stupanj obrazovanja	Preddiplomski studij	88	56,4
	Diplomski studij	68	43,6
Godine boravka u mjestu studiranja	<1 godine	16	10,3
	≥1 i ≤3 godine	78	50,0
	>3 godine	62	39,7
Čestina putovanja mjestu prebivanja	Svaki tjedan	32	20,5
	Dvaput mjesečno	31	19,9
	Jednom mjesečno	39	25,0
	Nekoliko puta godišnje	51	32,7
	Ovisi o obavezama na fakultetu	1	0,6
	Prije apsolvantske godine, putovao sam 2 puta mjesečno	1	0,6
	Nikad	1	0,6

Instrumenti

Za potrebe istraživanja korištena je baterija koja se sastoji od četiri upitnika i socio-demografskih pitanja kreiranih u svrhu ovog istraživanja. Korišteni upitnici su: Skala zadovoljstva životom (Penezić, 2002), Upitnik emocionalne kompetentnosti – UEK-45 (Takšić, 2002), Utrecht skala nedostajanja doma (Stroebe, Van Vliet, Hewstone i Willis, 2002) te Skala privrženosti mjestu življenja (Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace i Hess, 2007).

Socio-demografska pitanja

Kao što se je već ranije navedeno, socio-demografska pitanja osmišljena u svrhu ovog istraživanja odnose se na opće podatke o spolu i godinama, području i godini studija kao i na veličinu mjesta iz kojih dolaze. Od sudionika se također tražilo da navedu koliko dugo borave u Zagrebu, jesu li se zbog fakulteta doselili u Zagreb te koliko često putuju kući.

Skala zadovoljstva životom

Skala zadovoljstva životom (Penezić, 2002) sastoji se od 20 čestica. Pritom se 17 čestica odnosi na procjene globalnog zadovoljstva, dok 3 čestice služe za procjenu situacijskog zadovoljstva. Ispitanici odgovaraju zaokruživanjem odgovarajućeg broja na skali Likertova tipa od pet stupnjeva pri čemu 1 označava *Uopće se ne slažem*, a 5 *U potpunosti se slažem*. Pri sumaciji procjena potrebno je dvije čestice obrnuto bodovati. Viši rezultat označava i više zadovoljstvo životom, a rezultati se kreću u rasponu od 20 do 100 (Penezić, 2002). U ranijim istraživanjima, skala je pokazala jednofaktorsku strukturu pri čemu je koeficijent pouzdanosti bio iznimno visok ($\alpha=0,93$) dok se u kasnijim istraživanjima, pokazalo da se, ovisno o dobi sudionika, pouzdanost kretala između 0,84 do 0,95. (Penezić, 2006). U ovome istraživanju, koeficijent pouzdanosti bio je jednak $\alpha=0,93$.

Upitnik emocionalne kompetentnosti – UEK-45

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002) skraćena je verzija Upitnika emocionalne kompetentnosti - UEK-136 (Takšić, 1998, prema Takšić i sur., 2006), a konstruiran je prema modelu Mayera i Saloveya (1996, prema Takšić i sur., 2006). Sastoji se od tri podljestvice kojima se procjenjuje sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija (15

čestica), sposobnost izražavanja i imenovanja emocija (14 čestica) i sposobnost upravljanja emocijama (16 čestica). Takšić i sur. (2006) objašnjavaju da su psihometrijske osobine UEK uglavnom dobre navodeći da pouzdanost cijelog Upitnika iznosi od 0,88 do 0,92. Isto je potvrđeno ovim istraživanjem gdje ukupna pouzdanost iznosi vrlo visoku vrijednosti od 0,92. Pouzdanosti pojedinačnih skala također su visoke. Pritom najviši kvocijent postiže Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija te on iznosi od 0,82 do 0,88. Nešto niže vrijednosti, od 0,78 do 0,81, postiže Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija dok Skala sposobnosti upravljanja emocijama postiže vrijednosti od 0,68 do 0,72. Slični koeficijenti pouzdanosti dobiveni su i u ovom istraživanju pri čemu jednako visoke koeficijente ostvaruju Skale uočavanja i razumijevanja te izražavanja i imenovanja emocija ($\alpha=0,91$) dok, sukladno rezultatima prijašnjih studija, Skala upravljanja emocijama postiže niži koeficijent pouzdanosti ($\alpha=0,80$). Kod ispunjavanja Upitnika, zadatak je sudionika procijeniti koliko se određena tvrdnja odnosi na njih koristeći se pritom Likertovom skalom od 5 stupnjeva pri čemu 1 označava „Uopće ne“, a 5 „U potpunosti da“. Ukupni rezultat na svim subskalama formira se kao zbroj pripadajućih čestica.

Utrecht skala nedostajanja doma

Utrecht skala nedostajanja doma (eng. *The Utrecht Homesickness Scale-UHS*; Stroebe, Van Vliet, Hewstone i Willis 2002) konstruirana je za mjerenje razina nedostajanja doma u dvjema državama s pretpostavkom o različitim kulturama: Nizozemskoj i Velikoj Britaniji. Za potrebe ovog istraživanja, upitnik je preveden s engleskog jezika pomoću back translation metode kojom se osigurava kvaliteta prijevoda. Postupak se sastoji od prijevoda izvornog teksta na novi jezik nakon čega se dobiveni prijevod ponovno prevodi na jezik kojim je izvorno napisan. Upitnik se sastoji od 20 čestica i 5 podljestvica, a odgovori se boduju prema Likertovoj skali od 5 stupnjeva pri čemu 1 označava „Uopće ne“, a 5 „U potpunosti da“. Podljestvice su: Nedostajanje obitelji, Usamljenost, Nedostajanje prijatelja, Poteškoće u prilagodbi i Ponavljajuće misli o domu. Ukupni rezultat računa se kao prosjek odgovora sudionika posebno za svaku podljestvicu ili za ukupnu skalu pri čemu viši rezultat označava višu razinu nedostajanja doma. Stroebe i sur. (2002) navode kako ukupna pouzdanost upitnika na nizozemskom uzorku iznosi 0,94, dok je za britanski uzorak također visoka i iznosi 0,93. Što se samih podljestvica tiče, podljestvica Nedostajanje obitelji ima pouzdanost od 0,90 za nizozemski, a 0,85 za britanski uzorak. Koeficijent za usamljenost iznosi 0,85 za nizozemski, a 0,84 za britanski uzorak. Nedostajanje prijatelja ima vrijednost 0,85 za nizozemski te 0,78 za

britanski uzorak. Koeficijent pouzdanosti za podljestvicu Poteškoće u prilagodbi za nizozemski uzorak imaju vrijednost od 0,88 dok je za britanski ona 0,84. Naposljetku, podljestvica Ponavljajuće misli o domu imaju koeficijent od 0,80 za nizozemski i 0,86 za britanski uzorak. Vrlo visok koeficijent pouzdanosti ukupnog rezultata ostvaren je u ovom istraživanju te iznosi 0,92. Što se tiče podljestvica, najviši koeficijent ostvaren je podljestvicom koja se odnosi na Poteškoće u prilagodbi ($\alpha=0,89$), a najniži podljestvice Nedostajanje obitelji ($\alpha=0,73$).

Skala privrženosti mjestu življenja

Skala privrženosti mjestu življenja (eng. *The Place Attachment Scale*; Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace i Hess, 2007) dio je Upitnika kojeg su navedeni autori konstruirali kako bi utvrdili razine privrženosti, ali i identiteta kojeg pojedinac stvara i povezuje s mjestom u kojem živi pri čemu se u izvornom radu proučavala povezanost s trima lokacijama: gradom, otokom i susjedstvom te je upitnik sadržavao 36 čestica. Za potrebe istraživanja, i ova je skala prevedena koristeći se već spomenutom metodom. Skala privrženosti mjestu življenja korištena u ovom istraživanju odnosi se na grad Zagreb te sadrži osam čestica, a sudionici su izvorno trebali davati odgovore prema Likertovoj skali od 6 stupnjeva. Za potrebe ovog istraživanja, Likertova skala promijenjena je te umjesto 6, sadrži 5 stupnjeva pri čemu 1 označava „Uopće ne“, a 5 „U potpunosti da“. Koeficijent pouzdanosti skale iznimno je visok te iznosi 0,94. Koeficijent pouzdanosti dobiven ovim istraživanjem također je vrlo visok i iznosi 0,92. Prosjek odgovora sudionika predstavlja ukupni rezultat pri čemu viši rezultat predstavlja višu povezanost s mjestom življenja.

Postupak

Prije početka provedbe samog istraživanja, od autora svih navedenih instrumenata tražena su dopuštenja za korištenje istih. Nakon dobivenih dopuštenja te prijevoda Utrecht skale nedostajanja doma te Skale privrženosti mjestu življenja, formiran je upitnik koristeći Google forms. Prije objave upitnika na Facebook grupama zagrebačkih studentskih domova, od administratora stranica traženo je dopuštenje. Osim spomenutih grupa, obrazac je poslan i na google grupe studenata psihologije uključujući studente svih godina studija. Ostatak sudionika prikupljen je metodom snježne grude. Prije ispunjavanja upitnika, sudionicima je pismeno objašnjena svrha istraživanja te duljina ispunjavanja koja je procijenjena na 10 minuta. Uz

navedeno, zajamčena je i potpuna anonimnost te mogućnost odustajanja u bilo kojem trenutku ispunjavanja upitnika. Prije svakog seta pitanja, upitnik je sadržavao posebnu uputu koja je obuhvaćala smjernice za ispunjavanja. Istaknuto je da nema točnih i netočnih odgovora te da je na pitanja potrebno odgovarati iskreno. Nadalje, sudionicima je navedeno da će se rezultati analizirati jedino na grupnoj razini u skladu s etičkim načinom provedbe psiholoških istraživanja. Isti će biti dostupni jedino istraživačici te mentorici i sumentorici istraživanja kao te se neće upotrebljavati izvan okvira istraživanja. Na početku i na kraju upitnika, objašnjeno je da se svaki sudionik može javiti na navedenu e-mail adresu u vezi dodatnih pitanja ili povratnih informacija o rezultatima istraživanja.

Rezultati

Prvi problem bio je ispitati odnos subjektivne dobrobiti i razina emocionalne inteligencije, nedostajanja doma te privrženosti mjestu življenja. Iz tablice deskriptivnih podataka (Tablica 2) vidljivo je da su ostvareni umjereni rezultati na svim skalama s obzirom da se većina aritmetičkih sredina nalazi na sredini vrijednosti skala pri čemu su neke u višem, a neke u nižem prosjeku. Nastavno na navedeno, sudionici su većinom visoko vrednovali razine subjektivne dobrobiti pa su tako dobivene aritmetičke sredine višeg prosjeka za globalno i situacijsko zadovoljstvo životom. Nadalje, rezultati parametara emocionalne inteligencije također su u višem srednjem rasponu iz čega se može zaključiti da sudionici ovog istraživanja imaju umjereni razvijene sposobnosti vezane uz ovu mjeru. Što se tiče vrijednosti nedostajanja doma, vidljivo je da je sudionicima u razdoblju ispunjavanja upitnika nedostajao dom. Međutim, nisu imali poteškoće s ponavljajućim mislima o istom. Pojedinci su iskusili umjereni usamljenost i poteškoće u prilagodbi, a nešto više su im nedostajali prijatelj. Vezano uz privrženost mjestu življenja, u ovom slučaju, prema Zagrebu, sudionici pokazuju umjereni privrženost.

Standardne devijacije su podjednake na svim razinama, a kreću se od 0,45 do 1,08. Također, većina varijabli zadovoljila je potpuni teorijski raspon rezultata (1-5) pri čemu su nešto niži maksimalni raspon postigle varijable: Globalno zadovoljstvo životom, Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija te upravljanja emocijama.

Tablica 2. Prikaz deskriptivnih podataka i Kolmogorov Smirnov testa varijabli korištenih u istraživanju (N=156)

		M	SD	Min	Max	Asimetričnost	Spljoštenost	K-S
SKŽ	Globalno zadovoljstvo životom	3,57	0,52	2,00	4,53	-0,678	0,353	<0,01
	Situacijsko zadovoljstvo životom	3,95	0,83	1,00	5,00	-0,833	0,624	<0,01
UEK-45	Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija	3,66	0,59	2,00	4,93	-0,317	0,025	<0,05
	Sposobnost izražavanja i imenovanja emocija	3,42	0,72	1,43	5,00	-0,389	-0,160	<0,05
	Sposobnost upravljanja emocijama	3,72	0,46	2,00	4,81	-0,446	0,744	<0,05
UHS	Nedostajanje obitelji	3,58	1,06	1,00	5,00	-0,520	-0,408	<0,01
	Usamljenost	2,72	1,08	1,00	5,00	0,256	-0,622	>0,05
	Nedostajanje prijatelja	3,10	1,03	1,00	5,00	0,035	-0,756	<0,05
	Poteškoće u prilagodbi	2,77	1,02	1,00	5,00	0,074	-0,771	<0,05
	Ponavljajuće misli o domu	2,45	0,96	1,00	5,00	0,578	-0,187	<0,01
PAS	Privrženost mjestu življenja	2,99	0,95	1,00	5,00	-0,041	-0,578	>0,05

Također, provedeni su i testovi za provjeru normalnosti distribucija te su izračunate vrijednosti asimetričnosti i spljoštenosti kao i z-vrijednosti (Tablica 2). Vidljivo je da, prema Kolmogorov-Smirnov testu, podljestvice Subjektivne dobrobiti ($p < 0,01$), Emocionalne inteligencije ($p < 0,05$) te sve podljestvice Nedostajanja doma osim Usamljenosti ($p > 0,05$)

značajno odstupaju od normalne raspodjele distribucije. Dakle, odstupanja od normaliteta postoje, ali ona su u manjoj mjeri dozvoljena (Howell, 2002) pa se pretpostavlja kako je preduvjet normalnosti raspodjele zadovoljen.

Kako bi se ispitao međusoban odnos korištenih varijabli i odgovorilo na prvi istraživački problem, izračunate su vrijednosti Pearsonovog koeficijenta korelacije koje su prikazane u Tablici 3. Uvidom u rezultate vidljivo je da je većina povezanosti statistički značajna na razini od 5% i 1%. Tako je globalno zadovoljstvo životom očekivano visoko pozitivno povezano sa situacijskim zadovoljstvom te negativno povezano s podljestvicom Usamljenosti pri čemu je navedena skala značajno negativno povezana i sa situacijskim zadovoljstvom. Uz navedene visoke povezanosti, potrebno je istaknuti vrlo visoku povezanost utvrđenu između globalnog zadovoljstva i sposobnosti upravljanja emocijama za koju se temeljem dobivenih rezultata može pretpostaviti da će najviše objašnjavati procjene subjektivne dobrobiti, kako njene globalne tako i situacijske dimenzije s obzirom na korelacije zabilježene u Tablici 3. Uz usamljenost, češće ponavljajuće misli o domu pokazale su se nisko, no značajno negativno povezanima sa subjektivnom dobrobiti, odnosno globalnom procjenom iste. Značajna, ali također niska povezanost utvrđena je između privrženosti mjestu življenja te globalnog i situacijskog zadovoljstva životom.

Nastavno na privrženost mjestu življenja, utvrđena je značajno pozitivna povezanost s određenim dimenzijama emocionalne inteligencije. Tako pojedinci koji imaju veću sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija postižu više razine privrženosti mjestu življenja. Isto vrijedi i za one koji postižu više rezultate na podljestvici izražavanja i imenovanja emocija. Očekivani rezultati dobiveni su i za podljestvice koje se odnose na nedostajanje doma. Tako pojedinci kojima više nedostaje obitelj stvaraju manju privrženost s novim mjestom življenja. Isto vrijedi i za pojedince koji imaju povišene rezultate na podljestvici usamljenosti. Oni pak, uz usamljenost, doživljavaju i češće ponavljajuće misli o domu te pokazuju niže razine na sposobnosti upravljanja emocijama. Upravo je između potonje sposobnosti i poteškoća u prilagodbi izmjerena još jedna značajno negativna, umjerena povezanost.

Tablica 3. Prikaz korelacijske matrice varijabli korištenih u istraživanju

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. Globalno zadovoljstvo životom	1	0,592*	0,279**	0,485*	0,657*	0,088	-0,527**	-0,133	-0,295**	-0,210**	0,168*
2. Situacijsko zadovoljstvo životom		1	0,277**	0,264**	0,573**	0,206**	-0,267**	0,002	-0,120	-0,118	0,176*
3. Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija			1	0,453**	0,371**	0,144	0,001	0,082	-0,098	-0,023	0,215**
4. Sposobnost izražavanja i imenovanja emocija				1	0,454**	-0,072	-0,198*	-0,092	-0,199*	-0,179*	0,199*
5. Sposobnost upravljanja emocijama					1	0,062	-0,260**	-0,033	-0,292**	-0,186**	0,062
6. Nedostajanje obitelji						1	0,219**	0,545**	0,356**	0,584**	-0,228**
7. Usamljenost							1	0,546**	0,551**	0,467**	-0,178*
8. Nedostajanje prijatelja								1	0,548**	0,574**	-0,100
9. Poteškoće u prilagodbi									1	0,487**	-0,092
10. Ponavljajuće misli o domu										1	-0,154
11. Privrženost mjestu življenja											1

Napomena: **p < 0,01; *p < 0,05

Kako bi se odgovorilo na drugi i treći istraživački problem, provedene su dvije jednosmjerne ANOVA-e s ciljem utvrđivanja razlika u razinama privrženosti mjestu življenja te nedostajanja doma između studenata preddiplomske i diplomske razine studija. Nakon zadovoljenja uvjeta homogenosti varijanci provedbom Levenova testa za Nedostajanje doma ($F=0,508$, $df_1=1$, $df_2=154$, $p>0,05$) te Privrženost mjestu življenja ($F=2,226$, $df_1=1$, $df_2=154$, $p>0,05$) utvrđene su razlike u razinama nedostajanja doma između studenata preddiplomskih i diplomskih godina studija ($F=10,135$, $p<0,05$) čime se može zaključiti da studentima preddiplomskih godina dom nedostaje više od onih na diplomskom studiju. No, isto nije utvrđeno za privrženost mjestu življenja ($F=1,153$, $p>0,05$) te se može reći da studenti diplomskih studija nisu stvorili više razine privrženosti prema Zagrebu od studenata preddiplomskih studija.

Tablica 4. Prikaz rezultata dviju jednosmjernih ANOVA za ukupne vrijednosti na Skalama nedostajanja doma i Privrženosti mjestu življenja

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Parcijalni eta²</i>	<i>Statistička snaga</i>
<i>Nedostajanje doma</i>	156	2,92	0,80	10,135	<0,05	0,062	0,886
Preddiplomski studij	88	3,10	0,78				
Diplomski studij	68	2,70	0,75				
<i>Privrženost mjestu življenja</i>	156	3,00	0,95	1,153	>0,05	-	-
Preddiplomski studij	88	2,92	0,91				
Diplomski studij	68	3,09	1,01				

U svrhu odgovaranja na četvrti istraživački problem kojim je postavljen cilj ispitati i utvrditi doprinos prediktora koji se u ovom istraživanju odnose na tri dimenzije emocionalne inteligencije (sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost izražavanja i imenovanja emocija, sposobnost upravljanja emocijama), nedostajanja doma (nedostajanje obitelji, usamljenost, nedostajanje prijatelja, poteškoće u prilagodbi, ponavljajuće misli o domu) i privrženost mjestu življenja, provedene su dvije zasebne hijerarhijske regresijske analize. S obzirom na samu vrstu regresijske analize, navedeni prediktori, uneseni su u model u trima zasebnim blokovima. Kao što je i ranije navedeno, odskakanje od normalnosti pojedinih

podljestvica, zanemareno je s obzirom da ne postoje ekstremna odstupanja prema čemu se pretpostavlja da je uvjet normalnosti zadovoljen (Milas, 2005). Bitno je naglasiti i uvjet koji se odnosi na broj sudionika potreban za provedbu regresijske analize. Shelvin (2001) navodi veličinu uzorka kao jedan od preduvjeta koje je potrebno zadovoljiti te objašnjava da je minimalni broj sudionika jednak umnošku broja prediktora \times 10. S obzirom da je u ovu analizu uključeno devet prediktora, i taj je preduvjet zadovoljen.

Tablica 5. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu globalnog zadovoljstva životom uz navedene prediktore

	Prvi blok	Drugi blok	Treći blok
	β	β	β
Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija	-0,036	-0,004	-0,018
Sposobnost izražavanja i imenovanja emocija	0,180**	0,156*	0,152*
Sposobnost upravljanja emocijama	0,620**	0,501**	0,506**
Nedostajanje obitelji		0,065	0,076*
Usamljenost		-0,215**	-0,207**
Nedostajanje prijatelja		0,024	0,020
Poteškoće u prilagodbi		0,029	0,026
Ponavljajuće misli o domu		-0,006	-0,008
Privrženost mjestu življenja			0,036
R	0,691	0,792	0,795
R^2	0,477	0,628	0,632
ΔR^2	-	0,151	0,004
F	46,265**	31,003**	27,816**
ΔF	-	11,896**	1,493

Napomena: **p < 0,01; *p < 0,05

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent, R – koeficijent multiple korelacije, R^2 – koeficijent multiple determinacije

Uvidom u Tablicu 4. vidljivo je da svi prediktori zajedno objašnjavaju 63% varijance globalnog zadovoljstva životom. S obzirom da koeficijent determinacije daje informaciju o jačini veze između kriterija i prediktora, iz dobivenih rezultata može se zaključiti da je dobiveni R^2 vrlo visok. Također je vidljivo da prvi blok koji sadrži podljestvice emocionalne inteligencije

objašnjava oko 48% varijance globalnog zadovoljstva životom ($R^2=0,477$, $F=46,265$, $p<0,01$) iz čega se može zaključiti da sposobnosti vezane uz emocionalnu inteligenciju značajno doprinose objašnjenju globalnog zadovoljstva životom. Dodatnih 15% varijance objašnjava sljedeći blok prediktora – nedostajanje doma ($R^2=0,151$, $F=31,003$, $p<0,01$) dok treći blok u koji spada privrženost mjestu življenja objašnjava svega 0,4% varijance ($R^2=0,004$, $F=27,816$, $p<0,01$) što ne predstavlja statistički značajni doprinos. S obzirom na doprinos emocionalne inteligencije, iz Tablice 4. vidljivo je da sposobnost upravljanja emocijama objašnjava najveći dio varijance globalnog zadovoljstva životom.

Dodatno varijancu objašnjava usamljenost koja predstavlja negativni prediktor, a značajnim su se pokazali prediktori koji se odnose na sposobnost izražavanja i imenovanja emocija te nedostajanje obitelji. Navedeno je bilo očekivano s obzirom na visoke korelacije koje su utvrđene između spomenutih podljestvica i mjere globalnog zadovoljstva.

Tablica 6. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu situacijskog zadovoljstva životom uz navedene prediktore

	Prvi blok	Drugi blok	Treći blok
	β	β	β
Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija	0,115	0,102	0,042
Sposobnost izražavanja i imenovanja emocija	-0,029	-0,020	-0,036
Sposobnost upravljanja emocijama	0,995**	0,892**	0,915*
Nedostajanje obitelji		0,192	0,235*
Usamljenost		-0,151*	-0,118
Nedostajanje prijatelja		-0,002	-0,019
Poteškoće u prilagodbi		0,094	-0,081
Ponavljajuće misli o domu		-0,115	-0,122
Privrženost mjestu življenja			0,150*
R	0,578	0,636	0,655
R^2	0,334	0,405	0,429
ΔR^2	-	0,071	0,025
F	25,376**	12,489**	12,197**
ΔF	-	3,504**	6,274*

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent, R – koeficijent multiple korelacije, R^2 – koeficijent multiple determinacije

Drugom hijerarhijskom regresijskom analizom čiji su rezultati prikazani u Tablici 5. utvrđen je doprinos već navedenih prediktora na situacijsko zadovoljstvo životom, odnosno, razine zadovoljstva koje su pojedinci doživljavali u vrijeme ispunjavanja upitnika. Dobiveni rezultati pokazuju da podljestvice emocionalne inteligencije, nedostajanja doma te privrženosti mjestu življenja zajedno objašnjavaju otprilike 43% varijance situacijskog zadovoljstva životom. Pritom podljestvice emocionalne inteligencije, kao i u prošloj analizi, objašnjavaju najveći dio dobivenog postotka – 33% ($R^2=0,334$, $F=25,376$, $p<0,01$). U drugom bloku, nedostajanje doma objašnjava dodatnih 7% ($R^2=0,405$, $F=12,489$, $p<0,01$), a privrženost mjestu življenja dodatnih 2,5% ($R^2=0,429$, $F=12,197$, $p<0,01$) što se u ovom slučaju pokazalo značajnim na razini od 5%. Nadalje, kao i u prethodnoj analizi, podljestvica sposobnost upravljanja emocijama u svim blokovima objašnjava najveći dio postotka te predstavlja najznačajniji pozitivni prediktor situacijskog zadovoljstva životom. Sljedeći značajni prediktori u ovom slučaju su nedostajanje obitelji te privrženost mjestu življenja dok se usamljenost nije pokazala značajnom.

Rasprava

Cilj je ovog istraživanja bio utvrditi doprinos emocionalne inteligencije, nedostajanja doma i privrženosti mjestu življenja u objašnjenju subjektivne dobrobiti koja je operacionalizirana na uzorku studenata koji su se zbog fakulteta doselili u Zagreb. S obzirom na to, postavljena su četiri istraživačka problema te sukladne hipoteze. Problemi su se odnosili na ispitivanje odnosa subjektivne dobrobiti, emocionalne inteligencije, nedostajanja doma te privrženosti mjestu življenja pri čemu je pretpostavljeno da će razine subjektivne dobrobiti biti pozitivno povezane s razinama emocionalne inteligencije i privrženosti mjestu dok se s razinama nedostajanja doma očekivala negativna povezanost. U istraživanju se također utvrđivalo postoji li razlika između studenata preddiplomske i diplomske razine studija u razinama nedostajanja doma i privrženosti mjestu življenja koje se u studiji odnosilo na Zagreb. Dakle, pretpostavilo se da će studenti preddiplomskih studija iskazivati više razine nedostajanja doma te niže razine privrženosti Zagrebu.

Nedostajanje doma

Kao što je već navedeno u rezultatima, deskriptivnim podacima (Tablica 1) utvrđeno je da su sudionicima u razdoblju ispunjavanja upitnika nedostajali dom i prijatelji pri čemu je nostalgija za domom bila jače izražena. Sudionici su isticali umjerene razine usamljenosti te nešto niže razine ponavljajućih misli o domu i poteškoća u prilagodbi što se može povezati s dosadašnjim objašnjenjima nedostajanja doma u kojima se ovo stanje često opisuje kao separacijska anksioznost (Brewin, Furnham i Howes, 1989), ali i čežnja za poznatom okolinom (Van Tilburg, Vingerhoets i Van Heck, 1997). Odgovorom na prvi istraživački problem, potvrđena je hipoteza o značajnoj negativnoj povezanosti nedostajanja doma i subjektivne dobrobiti. Kao jedna od najizraženijih povezanosti utvrđena je ona negativna između podljestvice usamljenosti i globalnog zadovoljstva životom. Nešto niža, ali također značajno negativna povezanost pokazala se i sa situacijskom procjenom zadovoljstva životom. Upravo je usamljenost kao posljedica nedostajanja doma utvrđena i uvelike naglašena od strane Stroebe i sur. (2002) koji su svojim istraživanjem o uzrocima i posljedicama nedostajanja doma u studentskoj populaciji, između ostalog pokazali da uz tugu i teškoće u prilagodbi, studenti prilikom selidbe na fakultet prolaze period povećanih razina osjećaja samoće. Navedeno se može povezati i s rezultatima Brewina i sur. (1989; Halamandaris i Power, 1999) koji su proučavajući faktore koji određuju nedostajanje doma kod studenata prve godine studija utvrdili da su veće razine čežnje za domom doživljavali studenti koji više ovise o drugima. Sukladno navedenim rezultatima, Halamandaris i Power (1999) pokazali su da socijalna potpora značajno objašnjava varijancu usamljenosti. Time je utvrđeno da se pojedinci koji su u svojoj okolini okruženi drugim pojedincima koji im pružaju potporu, bolje nose s nedostajanjem doma. Ovu objašnjava i Fisher (1989) tvrdeći da socijalna potpora pozitivno doprinosi svladavanju čežnje za domom na način da pojedinci kojima je ista važna, imaju tendenciju tražiti potporu od drugih pojedinaca sa sličnim iskustvima čime posljedično šire svoju društvenu mrežu i lakše se prilagođavaju novoj okolini. Isto navode i Pittmann i Richmond (2008) ističući važnost pripadanja i stvaranja bliskih odnosa koji doprinose razvoju identiteta i olakšavaju proces adaptacije.

Nadalje, također kao potvrđan odgovor na drugu hipotezu, utvrđena je značajna povezanost između emocionalne inteligencije i nedostajanja doma. Međutim, ista se povezanost odnosi na određene sastavnice obaju mjera. Tako je pokazana značajna umjerena povezanost između već spomenute usamljenosti i sposobnosti upravljanja emocijama te potonje sposobnosti i poteškoća u prilagodbi. Nešto niža, ali također značajna povezanost dobivena je

između upravljanja emocijama i ponavljajućih misli o domu. Dakle, može se zaključiti kako osobe manje razvijene sposobnosti upravljanja emocijama doživljavaju poteškoće prilikom odlaska od kuće čime su potvrđeni i rezultati već spomenutih istraživanja koja su se bavila navedenom tematikom (Abbas i sur., 2018, Ghanbari i sur., 2006), a koja ističu važnost emocionalne inteligencije u nošenju sa čežnjom za domom. Naime, spomenuti autori, u svojim su istraživanjima istaknuli kako niske razine emocionalne inteligencije mogu ne samo otežati pojedincu nošenje s navedenim, već i prouzrokovati stanje čežnje za domom. S obzirom da emocionalnu inteligenciju definiraju kao sposobnost nošenja s problemima, Abbas i suradnici (2018) odlaze korak dalje te zaključuju kako nedostajanje doma ima važnu ulogu u promjenama raspoloženja, odnosno sudjeluje u stvaranju istih dok pojedinac pomoću dimenzija emocionalne inteligencije može prepoznati i kontrolirati posljedice uzrokovane nedostajanjem doma.

Kao odgovor na treću hipotezu utvrđene su negativne povezanosti s privrženosti mjestu življenja. Međutim, suprotno pretpostavljenom, jedino su značajne one povezane s nedostajanjem obitelji i usamljenošću. Dakle, pojedinci koji doživljavaju osjećaje usamljenosti te im izraženo nedostaje obitelj, teže stvaraju privrženost s novim mjestom življenja. Kemperman i suradnici (2018) proučavali su odnos usamljenosti, socijalne mreže i okoline u kojoj pojedinac stanuje te istaknuli važnost mobilnosti koja omogućuje da pojedinci šire svoju socijalnu mrežu i bolje upoznaju okolinu u kojoj se nalaze. Autori objašnjavaju da pokretljivost i aktivno sudjelovanje u mjestu prebivanja direktno smanjuju razine usamljenosti pružajući pojedincu mogućnost za upoznavanjem novih ljudi i sadržaja koje mjesto stanovanja nudi. Nadalje, Delmelle i suradnici (2013) ističu ulogu duljine stanovanja u novom gradu kao bitan faktor u objašnjavanju usamljenosti, ali i subjektivne dobrobiti. Može se pretpostaviti da je navedena negativna povezanost dobivena ovim istraživanjem rezultat bliskih odnosa s obitelji i prijateljima iz mjesta prebivanja, ali i čestih putovanja u mjesto prebivanja s obzirom da preko 65% studenata kući putuje barem jednom mjesečno (vidi Tablicu 1).

S ciljem odgovaranja na sljedeći istraživački problem, provedena je jednosmjerna analiza varijance (vidi Tablicu 4) kojom je pokazano da se studenti preddiplomskih studija razlikuju od onih diplomskih studija u razinama nedostajanja doma. Time je pokazano da je čežnja za domom izraženija kod studenata koji pohađaju prvu, drugu i treću godinu preddiplomskog studija. Kako je već navedeno ranije, različitim istraživanjima na studentskoj populaciji zabilježene su različite procjene čestine doživljavanja čežnje za domom (npr. Njhof i Engels, 2007, Duru i Balkis, 2013, Shal i sur., 2011). Međutim, Stroebe i suradnici (2015) objašnjavaju da nedostajanje doma predstavlja uobičajenu pojavu među općom populacijom pri čemu se

pojedinci razlikuju prema intenzitetu i trajanju doživljaja. Radi ispitivanja upravo trajanja doživljaja kod studenata, neki su autori proveli longitudinalne studije nedostajanja doma pa tako Bell i Bromnick (1998) navode da se razine čežnje za domom smanjuju od prvog do šestog tjedna semestra. Nadalje, Brewin i suradnici (1989) svojom longitudinalnom studijom od tri tjedna ističu uobičajenost čežnje za domom među studentima prve godine, ali također navode njeno kratko trajanje. Istraživanjem Englisha i suradnika (2017) utvrđeno je da je 94% studenata prve godine u nekom razdoblju doživjelo povećane razine čežnje za domom. No, autori navode da se isti doživljaj smanjio tijekom prvog semestra. S obzirom da su u analizu provedenu u ovom istraživanju uključeni studenti prve, druge i treće godine preddiplomskog studija pri čemu je tek 16 sudionika pohađalo prvu godinu fakulteta, može se reći da neki od studenata, neovisno o godini studija, još uvijek doživljavaju izraženije razine nedostajanja doma.

Privrženost mjestu življenja

Temeljem deskriptivnih podataka, utvrđeno je da su sudionici ovog istraživanja svoju privrženost prema Zagrebu u s prosjeku procjenjivali s vrijednošću $M=2,99$. Što se tiče vremena provedenog u gradu, 50% sudionika u Zagrebu boravi između dvije i tri godine dok je njih 10% tek doselilo, a oko 40% u Zagrebu živi duže od tri godine. Nastavno na već ranije spomenuti prvi istraživački problem, potvrđena je prva pretpostavka o povezanosti subjektivne dobrobiti i privrženosti mjestu življenja. Korelacije su niske, ali značajne što je u skladu s rezultatima Moser i suradnika (2002; Rollero i Piccoli, 2010) koji su naglasili proporcionalan rast osjećaja doma i zadovoljstva životom. Privrženost mjestu življenja nešto je više povezana s mjerama emocionalne inteligencije. Pritom se korelacije odnose na sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija te izražavanja i imenovanja emocija čime su potvrđeni nalazi Saklofske i suradnika (2012; Abbas i sur., 2018) koji ističu ulogu emocionalne inteligencije kao bitan faktor u boljem nošenju s poteškoćama vezanim uz prilagodbu na novo mjesto stanovanja. Što se tiče čežnje za domom, očekivano su utvrđene značajne negativne korelacije s nedostajanjem obitelji te usamljenosti što pokazuje da se pojedinci kojima nedostaje dom te imaju tegobe vezanu uz usamljenost značajno se teže povezuju s novim mjestom življenja.

Međutim, iako je utvrđeno da postoji značajna povezanost, provedbom ANOVA-e nije zabilježena razlika u razinama stvorene privrženosti između studenata na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija (vidi Tablicu 4). Tuan (1977; Holton, 2015) navodi kako je mirovanje na mjestu izrazito bitno u stvaranju privrženosti. Važnost istog posebice ističe upravo među

studentima koji često putuju kući i tako bivaju podijeljeni između novog i starog mjesta stanovanja te teže stvaraju osjećaj pripadanja novom gradu. S druge strane, Gustafson (2001) naglasak stavlja upravo na mobilnost te objašnjava drugo viđenje stvaranja privrženosti. Navodi da su studenti koji češće putuju spremniji stvoriti veze s novim mjestom u kojem žive upravo kako bi lakše podnijeli stalna putovanja i promjene. Autor također objašnjava kako nove stvorene veze djeluju kao prividno sidro na koje se može računati dok se pojedinac ne odluči za stalno mjesto stanovanja. U ovom se istraživanju očekivalo da će se istaknuti značajna razlika između razina studija posebice s obzirom da je utvrđena značajna razlika u razinama nedostajanja doma. No, veličina uzorka kao i nesrazmjer u spolu mogli su posljedično djelovati na neznačajnost iste. Također, s obzirom na podvojene uloge koje se često naglašavaju u studentskoj populaciji, a koje se odnose na sponu s prošlom fazom života i onom koja predstavlja trenutnu i buduću fazu, moguće je da pojedincima dom nedostaje dok su u Zagrebu te nisu stvorili značajnu povezanost s gradom, ali povratak i boravak kod kuće, posljedično može dovesti do jačanja veza prema novom mjestu stanovanja. Navedeno se može objasniti nalazima istraživanja koja su pokazala da selidba često dovodi do prekidanja veza s prošlim mjestom stanovanja (Brown i Perkins, 1992; Chow i Healy, 2008; Terrazas-Carillo Hong i Pace, 2014) čime mogu jačati veze s novim mjestom, već navedenim, prividnim sidrom (Gustafson, 2001).

Emocionalna inteligencija

Deskriptivnim podacima emocionalne inteligencije utvrđeno je da sudionici ovog istraživanja dimenzije ovog konstrukta u prosjeku ocjenjuju vrijednostima između $M=3,42$ i $M=3,72$ pri čemu pokazuju najviše razine upravljanja emocijama. Kao što je i pretpostavljeno, dobivene su značajne korelacije svih triju mjera sa subjektivnom dobrobiti pri čemu je najviša povezanost zabilježena između sposobnosti upravljanja emocijama te globalnog zadovoljstva i situacijskog zadovoljstva životom. S obzirom na navedeno, iz vrijednosti korelacija (vidi Tablicu 3) može se naglasiti važnost sposobnosti upravljanja emocijama u predviđaju subjektivne dobrobiti. Također visoka korelacija dobivena je između globalnog zadovoljstva i sposobnosti imenovanja i izražavanja emocija. S obzirom na dobivene rezultate, može se reći da pojedinci s razvijenijim sposobnostima emocionalne inteligencije, posebice, sposobnosti upravljanja emocijama, visoko procjenjuju svoje globalno i situacijsko zadovoljstvo. Povezanost navedenih mjera prepoznata je i često istraživana. Extremera i Fernandez-Berrocal

(2005) navode kako pojedinci koji pokazuju emocionalnu jasnoću doživljavaju veće zadovoljstvo životom, a neka su istraživanja istaknula kako više razine emocionalne inteligencije induciraju pozitivna raspoloženja i omogućuju pojedincima da stvore pozitivniju sliku o životu (Carmeli, 2003; van Heck i Oudsten, 2008; Afolabi i Balogun, 2017).

Nadalje, utvrđeno je i da pojedinci s razvijenijom emocionalnom inteligencijom češće postižu više razine doživljaja sretnih trenutaka što se objašnjava sposobnostima upravljanja i reguliranja negativnih emocija i problema povezanih s istima (Ciarrochi i sur., 2002; Extremera i sur., 2011; Furnham i Petrides, 2003; Afolabi i Balogun, 2017). Navedeno je u skladu sa značajnom negativnom korelacijom sposobnosti upravljanja emocijama i usamljenosti. Može se reći da pojedinci s nižim razinama upravljanja emocijama, teže rješavaju emocionalne izazove s kojima su suočeni te na iste mogu odgovarati povišenim razinama neugodnih doživljaja poput anksioznosti, ljutnje, straha te usamljenosti (Extremera i Fernandez-Berrocal, 2005).

Nadalje, osim poteškoća s usamljenošću, ovim je istraživanjem utvrđeno kako uslijed slabije razvijenih sposobnosti uočavanja, razumijevanja i izražavanja emocija dolazi i do poteškoća u prilagodbi te stvaranju privrženosti prema mjestu življenja. Budući da proces prilagodbe na novu okolinu uključuje emocionalno procesiranje događaja i promjena, Nasir (2012) objašnjava da se poteškoće u ovome području, lakše prebrode uz pomoć emocionalne inteligencije navodeći visoku korelaciju emocionalne inteligencije i kulturalne prilagodbe. Nadalje, Peterson (2019) je svojim istraživanjem došao do rezultata kojima je utvrđeno da 57% studenata prve godine ima poteškoća s prilagodbom u najmanje jednom razdoblju tijekom prvog semestra zbog čega naglašavaju kako se isticanjem važnosti uloge emocionalne inteligencije u studentskoj populaciji, direktno mogu spriječiti poteškoće vezane uz prilagodbu novoj okolini kao i one vezane uz čežnju za domom.

Subjektivna dobrobit

Kao što je već navedeno i prikazano u Tablici 2, sudionici ovog istraživanja, tijekom ispunjavanja upitnika, umjereno su do visoko, procijenili svoje razine globalnog i situacijskog zadovoljstva. S obzirom na dobivene korelacije s mjerama emocionalne inteligencije, nedostajanja doma i privrženosti mjestu življenja, prilikom odgovaranja na posljednji istraživački problem, u obzir su uzete dobivene vrijednosti istih iz kojih se dodatno

pretpostavilo da će emocionalna inteligencija biti najznačajniji prediktor subjektivne dobrobiti, a privrženost mjestu življenja najslabiji.

Broj istraživanja o subjektivnoj dobrobiti studentske populacije porastao je od 2000-ih godina. Sve veći interes, neki autori navode kao posljedicu pozitivnih ishoda i koristi do kojih dolazi uslijed zadovoljstva studenata pri čemu Suldo i Huebner (2004) pod pozitivne ishode navode bolje akademske rezultate, pozitivne stavove prema obrazovnom sustavu te više razine fizičkog i mentalnog zdravlja. Iako je emocionalna inteligencija često istraživana kao bitan faktor subjektivne dobrobiti, još uvijek ne postoji konsenzus u vezi priznatog značajnog doprinosa kojeg ima u objašnjavanju i predviđanju zadovoljstva životom. Kao razlozi se navode istraživanja različitih dimenzija emocionalne inteligencije zbog čega se ne dolazi do konkretnog odgovora o njenoj ulozi. Kao što je već navedeno, u studijama provedenim na studentskoj populaciji, emocionalna se inteligencija često utvrđuje kao značajan faktor zadovoljstva životom. U skladu s time, Ayooluwa i suradnici (2017) utvrdili su kako emocionalna inteligencija objašnjava oko 20% zadovoljstva životom pri čemu su se dimenzije dijelile na interpersonalne sposobnosti, regulaciju raspoloženja te razumijevanje i upravljanje vlastitim i tuđim emocijama. Nešto ranije, Bar-On je (2005; Ain, Munir, Suneel, 2021) istaknuo visoku povezanost ($r=0,76$) emocionalne inteligencije i subjektivne dobrobiti pri čemu je naglasak stavljen na dimenzije emocionalne inteligencije koje su mjerile razumijevanje emocija, nošenje sa stresom, sposobnost pozitivnog razmišljanja i intrapersonalno zadovoljstvo. Nešto više korelacije dobivene navedenim istraživanjem mogu se objasniti konceptualizacijom emocionalne inteligencije koju Bar-On svrstava u miješani model koji sadržava mjere koje uključuju kombinaciju čestica koje se odnose na ličnost, sposobnosti i vještine za razliku od modela korištenog u ovom istraživanju gdje je emocionalna inteligencija promatrana i mjerena kao sposobnost. Lin i suradnici (2016) svojim su istraživanjem odnosa emocionalne inteligencije i subjektivne dobrobiti također zabilježili visoku pozitivnu korelaciju dviju mjera. Također su naglasili važnost emocionalne inteligencije u predviđaju subjektivne dobrobiti istaknuvši da objašnjava više varijance subjektivne dobrobiti od depresivnosti i emocionalne iscrpljenosti.

Nastavno na sljedeću istraživanu varijablu, studije nedostajanja doma često uključuju studente prve godine te ispituju razine prilagodbe i zadovoljstva pritom proučavajući čežnju za domom kao indikator istog. Kroz istraživanje navedenog odnosa, rezultatima je utvrđeno kako nedostajanje doma ima bitnu ulogu tijekom odlaska na fakultet i prilagodbe na samu tranziciju. Istraživanjima je istaknuta značajna povezanost nedostajanja doma s kognitivnim poteškoćama,

povećanim razinama depresije i anksioznosti i somatskim promjenama (Beck i sur., 2003; Fisher i Hood; Stroebe i sur., 2002). Stokols i suradnici (1983) objašnjavaju kako uslijed tranzicije često dolazi do nezadovoljstva novom okolinom i životnom situacijom u kojoj se pojedinac nalazi. Autori su utvrdili značajnu ulogu koju okolina ima na pojedinčeve procjene trenutnih razina zadovoljstva. Bez obzira na brojnost studija koje proučavaju nedostajanje doma, literatura se većinom sastoji od onih koje nastoje objasniti nedostajanje doma temeljem ličnosti pojedinca kao i karakteristika mjesta iz kojeg dolazi. Pritom se često naglašava privrženost koju je pojedinac stvorio prema domu, a ista studija rijetko proučava i koncept čežnje za domom i stvaranja privrženosti prema novoj okolini provjeravajući kako navedeno djeluje na pojedinčeve procjene zadovoljstva. No, poneka se istraživanja bave navedenom tematikom. Tako su Stokols i suradnici (1983) svojim istraživanjem o odnosu promjena mjesta stanovanja te subjektivne dobrobiti utvrdili negativnu povezanost dviju navedenih mjera.

U svrhu provjere hipoteze o predviđaju subjektivne dobrobiti, provedene su dvije hijerarhijske regresijske analize pri čemu su koraci obiju sadržavali jednak redoslijed prediktora. U prvom koraku analize, korištena je emocionalna inteligencija, drugom je pridodana mjera nedostajanja doma, a trećem privrženost mjestu življenja. Kriterij prve regresijske analize bila je razina globalnog zadovoljstva života, prva odrednica subjektivne dobrobiti prema autoru korištene skale (Penezić, 2002). Analizom je pokazano da uvršteni prediktori zajedno objašnjavaju 63% varijance globalnog zadovoljstva životom. Pritom je potvrđena pretpostavka o značajnosti emocionalne inteligencije i nedostajanja doma te je pokazano da sposobnost upravljanja emocijama i usamljenost kao dimenzije prije navedenih prediktora u najvećem postotku predviđaju globalnu procjenu nezadovoljstva. Suprotno očekivanom, privrženost mjestu življenja nije značajno doprinijela objašnjavanju globalnog zadovoljstva. Međutim, provedbom sljedeće regresijske analize u kojoj je kriterij predstavljala situacijska procjena zadovoljstva, uz ponovni značajni doprinos emocionalne inteligencije i nedostajanja doma kojima se može objasniti oko 40% kriterija, temeljem privrženosti mjestu življenja objašnjeno je dodatnih 2,5% što je dovoljno da se zaključi kako razina privrženosti koju pojedinac stvori s okolinom, može značajno doprinijeti njegovim trenutnim razinama zadovoljstva.

Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja

Kao prvi metodološki nedostatak ovog istraživanja, potrebno je istaknuti mali i prigodan uzorak studenata Sveučilišta u Zagrebu tako da bi buduća istraživanja svakako trebala probati

prikupiti više sudionika. Uz mali broj sudionika, neravnomjerna je raspodjela po spolu, odnosno, postoji veliki nesrazmjer između muških i ženskih sudionika. Bilo bi zanimljivo proučiti razlike u spolu s obzirom na raznolike rezultate dosadašnjih istraživanja. Pritom treba istaknuti rezultate Brewina i suradnika (1989) koji su proučavajući nedostajanje doma u studentskoj populaciji utvrdili značajne razlike u spolu s obzirom na nošenje sa čežnjom za domom. Autori objašnjavaju da su i muški i ženski sudionici podjednako doživljavali tegobe nedostajanja doma, ali su ih žene češće i otvorenije komunicirale s obitelji i prijateljima. S druge strane, studije Archera i suradnika (1998) te Stroebe i suradnika (2002) navode rezultate kojima žene više doživljavaju nedostajanje doma od muškaraca. Međutim, značajnu razliku ne potvrđuju istraživanja autora Scopelliti i Tiberio (2010) kao i nešto ranija istraživanja Fischer i suradnika (1985) te Fisher i Hooda (1987; Scopelliti i Tiberio, 2010). Nadalje, razlike u spolu zabilježene su i s obzirom na razine emocionalne inteligencije. Tako Dana i suradnici (2015) proučavajući djelovanje emocionalne inteligencije na subjektivnu dobrobit ne pronalaze razliku između muških i ženskih studenata. No, isto pripisuju malom uzorku ($N=115$). S druge strane, Wang i Kong (2014; Ain i sur., 2021) u svome istraživanju koje također uključuje studente preddiplomskih studija zabilježili su da muški sudionici iskazuju više razine emocionalne inteligencije. No, Bibi i suradnici (2016) na populaciji pakistanskih studenata dobivaju oprečne rezultate utvrđujući više rezultate kod žena. Tako već Bar-On (2006) objašnjava potrebu za daljnjim istraživanjem navedenih razlika u spolu s obzirom na rezultate kojima se može zaključiti da se muškarci i žene razlikuju u kategorijama emocionalne inteligencije.

Uz razlike u spolu, budućim istraživanjima bilo bi dobro objasniti ulogu geografske lokacije mjesta prebivanja u nedostajanju doma i stvaranju privrženosti prema novom gradu, ali i djelovanje koje navedeno ima upravo na subjektivnu dobrobit pojedinca. U proteklih 10-ak godina, poraslo je zanimanje za ovu tematiku te se smatra da će se geografska lokacija i njena uloga tek početi značajnije istraživati. Jedno od prvih istraživanja ove tematike, ono je Fischer i suradnika (1985) no, njime nije utvrđena značajna uloga geografske udaljenosti na razine nedostajanja doma. Navedeno nije utvrđeno ni istraživanjem Stroebe i suradnika (2002). No, bilo bi zanimljivo vidjeti kakvu ulogu geografska lokacija ima na populaciji hrvatskih studenata.

Nadalje, budući da je utvrđena značajna razlika u nedostajanju doma s obzirom na razinu studija, longitudinalnom studijom moglo bi se utvrditi kako i kada do te razlike dolazi. Većina studija ove tematike, kao uzorak sadrži studente prve godine fakulteta te se rijetko u obzir uzimaju studenti koji su na sredini studija ili pak na kraju. S obzirom da tranzicija predstavlja

značajan stresor u životima pojedinaca, potrebno je proučiti kako teškoće djeluju nakon što je ista obavljena te na koji način se tijekom studija, uz razine nedostajanja doma, mijenjaju i razine subjektivne dobrobiti. Navedeno bi imalo značajnu ulogu u isticanju važnosti ovih tegoba među studentima koji su, zbog fakulteta, promijenili mjesto prebivanja. Uz nedostajanje doma, longitudinalnom studijom bilo bi korisno utvrditi kako se razvija i privrženost prema mjestu studiranja i što na nju djeluje. Ovdje je bitno napomenuti sljedeći nedostatak ovog istraživanja koji je mogao djelovati na rezultate. Naime, s obzirom da je istraživanje provedeno tijekom COVID-19 pandemije, rezultate vezane uz privrženost Zagrebu potrebno je proučavati s oprezom. Može se pretpostaviti da studenti prve i druge godine preddiplomskih studija tijekom pandemije nisu imali iste mogućnosti i dostupne opcije koje bi imale ulogu u stvaranju privrženosti prema gradu. Također, s obzirom da je istraživanje proučavalo privrženost prema glavnom gradu države, teško je rezultate generalizirati na druge gradove iz čega proizlazi potreba za budućim istraživanjima kojima bi se usporedile razine privrženosti s drugim hrvatskim gradovima, ali i s rezultatima do sada provedenih studija.

Nastavno na pandemiju koja je uvelike pridonijela u povećanju online interakcije, i ovo je istraživanje provedeno online. Kao nedostatak online istraživanja može se navesti nemogućnost postavljanja pitanja u realnom vremenu. Međutim, bitno je istaknuti i prednosti poput jednostavnosti, ekonomičnosti i brzog prikupljanja sudionika. Nadalje, u obzir valja uzeti i korištene upitnike pri čemu svaki od njih predstavlja mjeru samoprocjene te, kao i u ostalim istraživanjima, postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora. Također, budući da se ne radi o eksperimentalnom nacrtu, ne može se zaključivati o uzrocima pojava već rezultati ukazuju jedino na odnose među korištenim varijablama.

Uz navedene nedostatke, bitno je istaknuti važnost dobivenih rezultata iz kojih se može reći da emocionalna inteligencija i nedostajanje doma svakako značajno objašnjavaju subjektivnu dobrobit studenata koji su se doselili u Zagreb. Značajna uloga privrženosti mjestu također je bitna iako obuhvaća jedino situacijsko, odnosno trenutno zadovoljstvo životom. Ovim nalazima svakako se može istaknuti jasna potreba za daljnjim istraživanjem uloga korištenih varijabli, ali i utvrđivanjem uloga ostalih varijabla poput već navedenog spola i udaljenosti mjesta studiranja i doma. Bilo bi zanimljivo vidjeti kakvu ulogu navedeno ima i na akademsku uspješnost. No, s obzirom na već spomenuta istraživanja koja su korištene varijable uspoređivala s crtama ličnosti i stilovima privrženosti, navedeno bi bilo potrebno dodatno istražiti na populaciji hrvatskih studenata.

Zaključak

Ciljevi ovog istraživanja odnosili su se na ispitivanje i objašnjavanje uloge emocionalne inteligencije, nedostajanja doma i privrženosti mjestu življenja na subjektivnu dobrobit studenata koji su se zbog fakulteta doselili u Zagreb te utvrđivanje razlike između onih koji trenutno pohađaju preddiplomsku razinu studija te onih koji su upisali diplomsku razinu. Uzorak je obuhvaćao $N=156$ sudionika koji pohađaju Sveučilište u Zagrebu te se prema rezultatima može zaključiti kako studenti vlastitu dobrobit procjenjuju visokom. Također, imaju umjereno razvijene razine emocionalne inteligencije te im je u trenutku ispunjavanja upitnika nedostajao dom, dok je privrženost prema Zagrebu procijenjena umjerenom. Nadalje, iz rezultata se može zaključiti kako studentima preddiplomskih godina dom nedostaje više od onih na diplomskom studiju. Isto nije utvrđeno za razine privrženosti prema Zagrebu. Što se tiče uloga korištenih varijabla, iz rezultata dviju regresijskih analiza, vidljiva je značajna uloga svih triju prediktora u objašnjenju subjektivne dobrobiti. Pritom svi prediktori zajedno objašnjavaju 63% prve sastavnice subjektivne dobrobiti – globalnog zadovoljstva životom te 43% druge sastavnice – situacijskog zadovoljstva životom. Bitno je istaknuti ulogu emocionalne inteligencije koja u obje sastavnice objašnjava najveći dio varijance. U tome se slučaju posebno istaknula varijable upravljanja emocijama, a valja spomenuti i značajan doprinos privrženosti mjestu življenja u situacijskoj procjeni zadovoljstva. Međutim, na procjene zadovoljstva studenata uvelike djeluju i razine nedostajanja doma koje su se ovim istraživanjem također značajno istaknule.

Posljedice promjena i tranzicija prilikom odlaska na fakultet istraživane su u brojnim studijama, no značajnost prediktora proučavanih ovim istraživanjem pokazatelj je važnosti koje isti imaju za studentsku populaciju te potrebe za daljnjim istraživanjima kojima bi se dodatno opisale i istaknule poteškoće s kojima se studenti susreću tijekom fakultetskog razdoblja.

Literatura

- Abbas, J., Aqeel, M., Wenhong, Z., Aman, J. i Zahra, F. (2018). The moderating role of gender inequality and age among emotional intelligence, homesickness and development of mood swings in university students. *International Journal of Human Rights in Healthcare*. doi: <https://doi.org/10.1108/ijhrh-11-2017-0071>
- Afolabi, O. A. i Balogun, A. G. (2017). Impacts of psychological security, emotional intelligence and self-efficacy on undergraduates' life satisfaction. *Psychological Thought*, 10(2), 247-261. doi: <https://doi.org/10.5964/psyc.v10i2.226>
- Ain, N. U., Munir, M. i Suneel, I. (2021). Role of emotional intelligence and grit in life satisfaction. *Heliyon*, 7(4), e06829. doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06829>
- Archer, J., Ireland, J., Amos, S., Broad, H. i Currid, L. (1998). Derivation of a homesickness scale. *British Journal of Psychology*, 89, 205-221. doi: <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1998.tb02681.x>
- Ashforth, B. E., Harrison, S. H. i Corley, K. G. (2008). Identification in organizations: An examination of four fundamental questions. *Journal of Management*, 34, 325–374. doi: <https://doi.org/10.1177/0149206308316059>
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H. i McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of Schutte et al.'s (1998) measure. *Personality and individual differences*, 36(3), 555-562. doi: [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(03\)00114-4](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(03)00114-4)
- Bar-On, R. (2000). Emotional and social intelligence: insights from Emotional Quotient Inventory. In: R. Bar-On, D.A. Parker (Ur.), *The handbook of emotional intelligence* (363-388). San Francisco: Jossey-Bass. Pribavljeno 21.10.2021. s adrese <https://psycnet.apa.org/record/2001-00355-000>
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 13-25. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese <https://www.psicothema.com/>
- Bell, J. i Bromnick, R. (1998). Brief Report: Young people in transition: the relationship between homesickness and self-disclosure. *Journal of Adolescence*, 21(6), 745-748. doi: <https://doi.org/10.1006/jado.1998.0193>
- Bibi, S., Saqlain, S. i Mussawar, B. (2016). Relationship between emotional intelligence and

- self esteem among Pakistani university students. *J. Psychol. Psychother.* 6 (4), 1–6. doi: <https://doi.org/10.4172/2161-0487.1000279>
- Binfet, J. T. i Passmore, H. A. (2016). Hounds and homesickness: The effects of an animal-assisted therapeutic intervention for first-year university students. *Anthrozoös*, 29(3), 441-454. doi: <https://doi.org/10.1080/08927936.2016.1181364>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume 1. Attachment*. New York: Basic Books. doi: <https://doi.org/10.1093/sw/26.4.355>
- Brown, B. B., Altman, I. i Werner, C. M. (2012). Place attachment. *Elsevier*, 183-188. doi: <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-047163-1.00543-9>
- Brewin, C. R., Furnham, A. i Howes, M. (1989). Demographic and psychological determinants of homesickness and confiding among students. *British Journal of Psychology*, 80(4), 467-477. doi: <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1989.tb02336.x>
- Burke, T. J., Ruppel, E. K. i Dinsmore, D. R. (2016). Moving away and reaching out: Young adults' relational maintenance and psychosocial well-being during the transition to college. *Journal of Family Communication*, 16(2), 180-187. doi: <https://doi.org/10.1080/15267431.2016.1146724>
- Can, A. (2015). *An Examination of the Relationship Between Adjustment Problems, Homesickness, Perceived Discrimination and Psychological Wellbeing among International Students* (Doctoral dissertation, Ohio University). doi: <https://doi.org/10.7176/jhmn/68-09>
- Carden, A. I. i Feicht, R. (1991). Homesickness among American and Turkish college students. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 22(3), 418-428.
- Chen, N. C., Dwyer, L. i Firth, T. (2014). Conceptualization and measurement of dimensionality of place attachment. *Tourism Analysis*, 19(3), 323-338. doi: <https://doi.org/10.1177/0022022191223007>
- Delmelle, E. C., Haslauer, E. i Prinz, T. (2013). Social satisfaction, commuting and neighborhoods. *Journal of Transport Geography*, 30, 110-116. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2013.03.006>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575. doi: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>

- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J. i Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75. doi: https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Oishi, S. i Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual review of psychology*, 54(1), 403-425. doi: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>
- Diener, E., Suh, E. i Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian journal of clinical psychology*, 24, 25-41. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese <https://ijcp.co.in/>
- Duru, E. i Balkis, M. (2013). The Psychometric Properties of the Utrecht Homesickness Scale: A Study of Reliability and Validity. *Eurasian Journal of Educational Research*, 52, 61-78. Pribavljeno 15.1.2021. s adrese <https://ejer.com.tr/>
- Eid, M. i Larsen, R. J. (Eds.). (2008). *The science of subjective well-being*. Guilford Press. Pribavljeno 10.10.2021. s adrese <https://www.guilford.com/>
- English, T., Davis, J., Wei, M. i Gross, J. J. (2017). Homesickness and adjustment across the first year of college: A longitudinal study. *Emotion*, 17(1), 1. doi: <https://doi.org/10.1037/emo0000235>
- Extremera, N. i Fernández-Berrocal, P. (2005). Perceived emotional intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the Trait Meta-Mood Scale. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 937-948. doi: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.03.012>
- Fernández-Berrocal, P. i Extremera, N. (2006). Emotional intelligence: A theoretical and empirical review of its first 15 years of history. *Psicothema*, 18, 7-12. Pribavljeno 6.12.2021. s adrese <https://www.psicothema.com/>
- Fisher, S. (1989). *Homesickness, cognition and health*. U.K: Lawrence Erlbaum Associates Ltd. doi: <https://doi.org/10.4324/9781315636900>
- Fisher, S., Murray, K. i Frazer, N. (1985). Homesickness, health and efficiency in first year students. *Journal of Environmental Psychology*, 5, 181-195. doi: [https://doi.org/10.1016/s0272-4944\(85\)80016-5](https://doi.org/10.1016/s0272-4944(85)80016-5)
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligence for the 21st century*. New York: Basic Books. doi: <https://doi.org/10.2307/3587873>

- Ghanbari, N., Azad Falah, P., Rasoulzadeh Tabatabaei, K. i Farhadi, M. (2006). The association of emotional intelligence and attachment styles with homesickness. *Advances in Cognitive Science*, 8(1), 23-30. Pribavljeno 21.10.2021. s adrese <https://icssjournal.ir/en>
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (2001). *Emotional intelligence: perspectives on a theory of performance*. U C. Cherniss i D. Goleman (eds.): *The emotionally intelligent workplace*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gu, H. i Ryan, C. (2008). Place attachment, identity and community impacts of tourism—the case of a Beijing hutong. *Tourism management*, 29(4), 637-647.
- Gustafson, P. (2001). Roots and routes: Exploring the relationship between place attachment and mobility. *Environment and behavior*, 33(5), 667-686. Pribavljeno 21.10.2021. s adrese <https://journals.sagepub.com/home/eab>
- Hajnci, L. i Vučenović, D. (2013). Pojava konstrukta emocionalne inteligencije. *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-113. doi: <https://doi.org/10.21465/2018-sp-212-01>
- Halamandaris, K. F. i Power, K. G. (1999). Individual differences, social support and coping with the examination stress: A study of the psychosocial and academic adjustment of first year home students. *Personality and individual differences*, 26(4), 665-685. doi: [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(98\)00172-x](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(98)00172-x)
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E. i Hess, S. (2007). Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of environmental psychology*, 27(4), 310-319. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.06.003>
- Hercigonja, Z. (2018). Emocionalna inteligencija u odgoju i obrazovanju. *Fronta Impress, Varaždin*. Preuzeto s: <https://bib.irb.hr/datoteka/936333>. *Emocionalna - _arci. Pdf* 7.10.2021.
- Holton, M. (2015). Adapting relationships with place: Investigating the evolving place attachment and ‘sense of place’ of UK higher education students during a period of intense transition. *Geoforum*, 59, 21-29. doi: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.11.017>
- Howell, D.C. (2002). *Statistical methods for psychology*. Belmont : Duxbury Press. doi: <https://doi.org/10.2307/2348956>

- Suldo, S. M. i Huebner, E. S. (2004). Does life satisfaction moderate the effects of stressful life events on psychopathological behavior during adolescence?. *School Psychology Quarterly*, 19(2), 93. doi: <https://doi.org/10.1521/scpq.19.2.93.33313>
- Jelić, M. i Löw Stanić, A. (2014). Utjecaj socio-ekonomske strukture susjedstva na privrženost susjedstvu. *Socijalna ekologija*, 23(2), 151-174. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese <https://hrcak.srce.hr/>
- Jorgensen, B. S. i Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 233-248. doi: <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0226>
- Kemperman, A., van den Berg, P., Weijs-Perrée, M. i Uijtdeuwillegen, K. (2019). Loneliness of older adults: social network and the living environment. *International journal of environmental research and public health*, 16(3), 406. doi: <https://doi.org/10.3390/ijerph16030406>
- Kyle, G., Graefe, A. i Manning, R. (2005). Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings. *Environment and behavior*, 37(2), 153-177. doi: <https://doi.org/10.1177/0013916504269654>
- Lin, D. T., Liebert, C. A., Tran, J., Lau, J. N. i Salles, A. (2016). Emotional intelligence as a predictor of resident well-being. *Journal of the American College of Surgeons*, 223(2), 352-358. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jamcollsurg.2016.04.044>
- Livingston, M., Bailey, N. i Kearns, A. (2008). People's attachment to place: The influence of neighbourhood deprivation. doi: <https://doi.org/10.1080/02673037.2012.632620>
- Low, S. M. i Altman, I. (1992). Place attachment: A conceptual inquiry. U I. Altman i S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 1-12). New York: Plenum. Pribavljeno 21.10.2021. s adrese <https://www.worldcat.org/title/place-attachment/oclc/853262721>
- Mattanah, J. F., Hancock, G. R. i Brand, B. L. (2004). Parental attachment, separation-individuation, and college student adjustment: A structural equation analysis of mediational effects. *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 213. doi: <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.2.213>

- Mayer, J. D., Caruso, D. R. i Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27, 267–298. doi: [https://doi.org/10.1016/s0160-2896\(99\)00016-1](https://doi.org/10.1016/s0160-2896(99)00016-1)
- Mayer, J.D. i Salovey, P. (1999). Što je emocionalna inteligencija? U: P. Salovey, D.J. Sluyter (Ur.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija – pedagoške implikacije* (19-55) (prijevod B. Jakovljević). Zagreb: Educa. (Izvorno izdanje tiskano 1997).
- Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R. i Cherkasskiy, L. (2012). What is emotional intelligence and why does it matter?. *Cambridge Handbook of Intelligence*. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese https://scholars.unh.edu/psych_facpub/340/
- McAndrew, F. T. (1998). The measurement of „rootedness“ and the prediction of attachment to home-towns in college students. *Journal of environmental psychology*, 18(4), 409-417. doi: <https://doi.org/10.1006/jevp.1998.0078>
- Nasir, M. (2012). Emotional intelligence as a mediator in the relationship of cultural adjustment and academic achievement of international students. *Academic Research International*, 3(3), 275. Pribavljeno 3.12.2021. s adrese <http://www.journals.savap.org.pk/>
- Newland, J. i Furnham, A. (1999). Perceived availability of social support. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 659-663. doi: [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(98\)00254-2](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(98)00254-2)
- Nejad, S. B., Pak, S. i Zarghar, Y. (2013). Effectiveness of social skills training in homesickness, social intelligence and interpersonal sensitivity in female university students resident in dormitory. *International Journal of Psychology and Behavioral Research*, 2(3), 168-175. Pribavljeno 3.12.2021. s adrese <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=34788>
- Nielsen-Pincus, M., Hall, T., Force, J. E. i Wulforth, J. D. (2010). Sociodemographic effects on place bonding. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 443–454. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.007>
- Nijhof, K. S. i Engels, R. C. (2007). Parenting styles, coping strategies, and the expression of homesickness. *Journal of adolescence*, 30(5), 709-720. doi: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2006.11.009>

- Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2006). Emotional intelligence: Theory, operationalization, implementation and relationship with positive psychology. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 15(4-5 (84-85)), 729-752. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese <https://hrcak.srce.hr/drustvena-istrazivanja>
- Tilburg, V. M., Vingerhoets, A. i Heck, V. L. G. (1996). Homesickness: a review of the literature. *Psychological Medicine*, 26, 899-912. doi: <https://doi.org/10.1017/s0033291700035248>
- Penezić, Z. (2006). Zadovoljstvo životom u adolescentskoj i odrasloj dobi. *Društvena istraživanja*, 4-5(84-85), 643-669. doi: <https://doi.org/10.15291/radovifpsp.2534>
- Pérez, J. C., Petrides, K. V. i Furnham, A. (2005). 9 Measuring Trait Emotional Intelligence. *Emotional intelligence: An international handbook*, 181, 201. Pribavljeno 13.10.2021. s adrese <https://www.researchgate.net/>
- Peterson, M. (2019). The Influence of Emotional Intelligence, Adaptation, and Homesickness toward Stress Level. *Journal of Management and Leadership*, 2(1), 25-35. Pribavljeno 5.11.2021. s adrese <http://leadership.net.pl/JLM>
- Pittman, D. L. i Richmond, A. (2008). University belonging, friendship quality, and psychological adjustment during the transition to college. *The Journal of Experimental Education*, 76:4, 343-362. doi: <https://doi.org/10.3200/jexe.76.4.343-362>
- Reuben, E., Sapienza, P. i Zingales, L. (2009). Can we teach emotional intelligence. Columbia Business School Research Paper. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1915471>
- Rollero, C. i De Piccoli, N. (2010). Does place attachment affect social well-being?. *European Review of Applied Psychology*, 60(4), 233-238. doi: <https://doi.org/10.1016/j.erap.2010.05.001>
- Salovey, P. i Grewal, D. (2005). The science of emotional intelligence. *Current directions in psychological science*, 14(6), 281-285. doi: <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00381.x>
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211. Pribavljeno 15.1.2021. s adrese <https://journals.sagepub.com/home/ica>

- Scopelliti, M. i Tiberio, L. (2010). Homesickness in university students: The role of multiple place attachment. *Environment and behavior*, 42(3), 335-350. doi: <https://doi.org/10.1177/0013916510361872>
- Shin, D. C. i Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social indicators research*, 5(1), 475-492. doi: <https://doi.org/10.1007/bf00352944>
- Shahmohammadi, N. (2011). Effectiveness of cognitive-behavioral management of stress on students' homesickness. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2(6), 107-107. Pribavljeno 3.12.2021. s adrese <https://www.mcseser.org/journal/index.php/mjss/index>
- Stroebe, M., Schut, H. i Nauta, M. (2015). Homesickness: A systematic review of the scientific literature. *Review of general psychology*, 19(2), 157-171. doi: <https://doi.org/10.1037/gpr0000037>
- Shelvin, J. M. M. (2001). Applying Regression and Correlation. *A Guide for Students and Researchers Sage Publications London*.
- Suldo, S. M. i Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social indicators research*, 78(2), 179-203. Pribavljeno 15.10.2021. s adrese <https://www.springer.com/journal/11205>
- Stokols, D., Shumaker, S. A. i Martinez, J. (1983). Residential mobility and personal well-being. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 5-19. doi: [https://doi.org/10.1016/s0272-4944\(83\)80018-8](https://doi.org/10.1016/s0272-4944(83)80018-8)
- Stroebe, M., Van Vliet, T., Hewstone, M. i Willis, H. (2002). Homesickness among students in two cultures: Antecedents and consequences. *British Journal of Psychology*, 93(2), 147-168. doi: <https://doi.org/10.1348/000712602162508>
- Sun, J. i Hagedorn, L. S. (2016). Homesickness at college: Its impact on academic performance and retention. *Journal of College Student Development*, 57(8), 943-957. doi: <https://doi.org/10.1353/csd.2016.0092>
- Sunbul, Z. A. i Çekici, F. (2018). Homesickness in the first year college students: The role of personality and attachment styles. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(3), 412-420. doi: <https://doi.org/10.24289/ijsser.426764>

- Terrazas-Carrillo, E. C., Hong, J. Y. i Pace, T. M. (2014). Adjusting to new places: International student adjustment and place attachment. *Journal of College Student Development*, 55(7), 693-706. doi: <https://doi.org/10.1353/csd.2014.0070>
- Thorndike, E. L. (1920). Intelligence and its use. *Harper's Magazine*, 140, 227–235. Pribavljeno 21.10.2021. s adrese <https://psycnet.apa.org/record/1920-10067-001>
- Thurber, C. A. (2005). Multimodal homesickness prevention in boys spending 2 weeks at a residential summer camp. *Journal of consulting and clinical psychology*, 73(3), 555. doi: <https://doi.org/10.1037/0022-006x.73.3.555>
- Van Vliet, T. (2001). Homesickness: Antecedents, consequences and mediating processes. *Wageningen, the Netherlands*. Doi: <https://doi.org/10.1348/000712602162508>
- Van Vliet, A., Stroebe, W. i Schut, H. A. W. (1998). Relocation, homesickness and health among Dutch university freshmen. *Gedrag & Gezondheid*, 2, 91-100. doi: <https://doi.org/10.1348/000712602162508>
- Van Tilburg, M. A. L., Vingerhoets, J. J. M. i Van Heck, G. L. (1997). Coping with homesickness: The construction of the adult homesickness coping questionnaire. *Journal of Personality and Individual Differences*, 22, 901-907. doi: [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(97\)00010-x](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(97)00010-x)
- Van Tilburg, M. A., Vingerhoets, J. J. M., Van Heck, G. L. i Kirschbaum, C. (1999). Homesickness, mood and self-reported health. *Stress Medicine*, 15(3), 189-196. doi: [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1099-1700\(199907\)15:3%3C189::aid-smi814%3E3.0.co;2-u](https://doi.org/10.1002/(sici)1099-1700(199907)15:3%3C189::aid-smi814%3E3.0.co;2-u)
- Walker, G. J. i Chapman, R. (2003). Thinking like a park: The effects of sense of place, perspective-taking, and empathy on pro-environment intentions. *Journal of Park and Recreation Administration*, 21(4), 71–86. Pribavljeno 8.4.2022. s adrese <https://js.sagamorepub.com/jpra>